

STATISTIKA&MY

MĚSÍČNÍK ČESKÉHO STATISTICKÉHO ÚŘADU

05/2014 - ROČNÍK 4

MALOOBCHOD

17

MALOOBCHOD OVLIVŇUJÍ VELKÉ PODNIKY

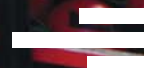
18

REKORDNÍ ÚČET DOMÁCNOSTÍ ZA ZDRAVÍ

28

KVALITA PRACOVNÍCH MÍST SE ZHORŠUJE

32

www.statistikaamy.cz

na tabletu i v mobilu

Editorial

Na stránkách Statistika&My již čtvrtým rokem prezentujeme statistiku jako užitečný vědní obor a snažíme se i o tzv. statistickou osvětu. Jsem velice rád, že v tomto vydání informujeme čtenáře o ocenění profesora Jana Segera, statistika, oblíbeného pedagoga a autora řady publikací, který významně přispěl k výchově generací studentů.

Nejen žáci tohoto oblíbeného pedagoga, ale i další zájemci o pestrý svět statistiky by si neměli nechat ujít pražskou multimediální výstavu Lidé v proměnách času. Pořádá ji Katedra demografie a geodemografie Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze ve spolupráci s Population Europe: The Population Partnership, Berlín, Českým statistickým úřadem a Českou demografickou společností. Celá expozice se skládá ze dvou částí. První pod názvem Příběh statistiky koncepčně i obsahově připravil ČSÚ. Přibližuje historii statistiky v období od starověku po současnost. Seznamuje s organizací státní statistiky v Českých zemích a sčítáním lidu. Vlastní multimediální expozice s názvem Jak se dožít stovky – a užít si to předkládá laické veřejnosti hlavní témata, problémy a výzvy současného demografického vývoje. Výstava byla dokončena na podzim 2013 a Praha je první místem mimo území Německa a prostory Evropské komise v Bruselu, kde je k vidění. Prohlédnout si ji můžete v prostorách Křížové chodby Karolina v Praze do 17. června 2014.

Vážení čtenáři, hledáte-li odpovědi na otázky typu, jaké máte šance dožít se sta let, kdy je optimální čas mít děti, jak moc je pravděpodobné, že se vám změní životní kariéra, jak být ve stáří nezávislým či co očekávat od stárnutí, navštivte uvedenou výstavu. Při hledání odpovědí na další důležité otázky o světě, ve kterém žijeme, nevynechtejete ani četbu časopisu Statistika&My.

Michal Novotný
šéfredaktor

Na výsledky eurovoleb si letos počkáme **4**

Cenu letos získal profesor Jan Seger **5**

UDÁLOSTI

Statisticy se zaměří na zdraví obyvatel **8**

Fluktuace v ČSÚ na historickém minimu **9**

ROZHOVOR

Nadnárodní skupiny podniků jsou problémem **12**

STATISTIKA ODVĚTVÍ

Tržby v dopravě rostly především koncem roku **14**

MAKROEKONOMIKA A FINANCE

Míra investic firem v EU **16**

TÉMA

Maloobchod ovlivňují velké podniky **18**

Internetový prodej roste **21**

Za co u nás cizinci utrácejí? **23**

Úskalí statistiky maloobchodu **24**

ROZHOVOR

Výběrovým šetřením se nevyhneme **26**

ANALÝZA

Rekordní účet domácností za zdraví **28**

Jaké jsou vědomosti a dovednosti dospělých **30**

TRH PRÁCE A SOCIÁLNÍ STATISTIKY

Kvalita pracovních míst se zhoršuje **32**

LIDÉ A SPOLEČNOST

Singles tvoří již pětinu domácností jednotlivců **34**

Na výsledky eurovoleb si letos počkáme

Ve dnech 23. a 24. května 2014 se v České republice uskuteční v pořadí již třetí volby do Evropského parlamentu. Jejich výsledky se však voliči dozví až v neděli 25. května v pozdních večerních hodinách bez možnosti sledovat průběh sčítání on-line.

Jan Cieslar, tiskový mluvčí ČSÚ

Tato změna přímo souvisí se změnou zákona o volbách do Evropského parlamentu (EP), která prošla legislativním procesem a vešla v účinnost letos na jaře.

Aby nemohlo dojít k případnému ovlivňování voličů v jiných unijních státech, mohou být volební výsledky zveřejněny až po uzavření poslední volební místnosti na území EU.

Nakonec hlasy odevzdají Italové, kterým se volební místnosti uzavřou právě 25. května ve 23:00 h večer. V tu dobu také zveřejní Český statistický úřad i výsledky za Českou republiku. Není přitom bez zajímavosti, že volby 751 poslanců Evropského parlamentu začínají v některých státech již ve čtvrtek.

Průběžné výsledky zveřejňovány nebudou

V České republice se místnosti uzavřou již v sobotu 24. května ve 14:00 h odpoledne. Členové okrskových volebních komisí však nebudou se sčítáním čekat až do neděle, jak tomu bylo při předešlých eurovolbách, ale sčítání zahájí bezprostředně po ukončení voleb na území České republiky tak, jak bývá obvyklé i u ostatních typů voleb.

Standardně bude fungovat i 506 přebíracích míst, kde budou připraveni pracovníci ČSÚ, kteří od zástupců okrskových volebních komisí přeberou zápisy o sčítání. Průběžné výsledky voleb však na serveru www.volby.cz zveřejňovány v souladu se zákonem nebudou. Objeví se zde až celkové výsledky včetně rozdělení mandátů stranám. ČSÚ tedy tentokrát nebude vytvářet oddělený systém pro poskytování nad-

standardního připojení pro média. V průběhu soboty bude úřad poskytovat pouze informace o průběhu zpracování. To je patrně z hlediska uživatele nejvýznamnější, byť ne poslední letošní změna.

O poslance méně

V České republice tentokrát voliči vyberou celkem 21 poslanců, tedy o jednoho méně, než tomu bylo ve volbách v letech 2004 a 2009. Je to určitá daň za rozšíření Evropské unie o Chorvatsko. Počet členů Evropského parlamentu se totiž s přijetím nové členské země nenavýšuje.

Velkou neznámou je i v těchto volbách volební účast. V letech 2004 a 2009 jen lehce překročila 28 %. Je otázkou, jestli tento trend bude pokračovat i v roce 2014 nebo voliči své chování výrazněji změní.

Česká republika je pro účely voleb do Evropského parlamentu jedním volebním obvodem. Do EP se dostanou pouze zástupci těch stran, které ve volbách překročí hranici pěti procent. V různých státech Unie je přitom v tomto ohledu situace odlišná. Některé země, jako například Spojené království, uzavírací klauzuli neuplatňují vůbec, jiné pak v omezené míře. Tato možnost je ponechána na národní úpravě.

Právo volit na území České republiky do Evropského parlamentu má každý občan České republiky, který alespoň druhý den voleb dosáhl věku 18 let, a občan jiného členského státu, který je kromě splnění podmínky dosaženého věku po dobu nejméně 45 dnů přihlášen k trvalému pobytu nebo

k přechodnému pobytu na území ČR. Kandidatura je pak možná od věku 21 let. Voliči mohou i při těchto volbách využít voličské průkazy, nemožnou však uplatnit své hlasovací právo na zastupitelských úřadech v cizině.

Testování volebního systému a vyhlášení výsledků

Stejně jako v předchozích volbách probíhá i tentokrát rozsáhlé testování volebního systému v organizační, funkční a výkonové oblasti. Český statistický úřad organizuje celkem tři plošné zkoušky, z toho poslední je připravena na 20. května. Plošným zkouškám předchází výkonové a penetrační testování centrální výpočetní techniky. Správnost výpočtových algoritmů ověřují pracovníci na testovacím příkladu, který je při plošných zkouškách zpracováván. Poslední dvě zkoušky se pak konají přímo na přebíracích pracovištích ČSÚ, která jsou rozmístěna po celé České republice. Tím je ověřeno také organizační zabezpečení zpracování výsledků voleb, správnost metodiky a postupů.

Vzhledem k odložení zveřejnění volebních výsledků přijal ČSÚ celou řadu zvláštních provozních a technologických opatření, která znemožňují přístup k datům. Tím zásadním pak je, že výsledky budou spočítány těsně před jejich zveřejněním, tedy v neděli 25. května večer. Současně s tím Český statistický úřad vypracuje Zápis o výsledku voleb. Předá ho Státní volební komisi, která ho schválí a pak (stejně jako při všech ostatních volbách) vyhlásí celkové výsledky voleb do Evropského parlamentu konaných na území České republiky. ■

Cenu letos získal profesor Jan Seger

Historicky druhým nositelem Ceny předsedkyně ČSÚ a rektora VŠE se stal statistik, autor řady publikací, významný pedagog a akademický pracovník Jan Seger.

Jan Cieslar, tiskový mluvčí

Ocenění, jehož cílem je vyjádřit odborné i osobní uznání za přínos na poli národní i mezinárodní aplikované a teoretické statistiky, v úterý 22. dubna v ústředí ČSÚ osobně předali předsedkyně úřadu Iva Ritschelová a místopředseda České statistické rady Richard Hindls.

„Vyjádření úcty, obdivu a poděkování za vykonanou práci druhého není nikdy dost. Mám radost, že se nám i letos podařilo uskutečnit toto již tradiční setkání a ocenit člověka, který svůj život věnoval statistice a který se zasloužil o její vysoký kredit,“ uvedla předsedkyně Českého statistického úřadu Iva Ritschelová.

Segerův význam pak přiblížil místopředseda České statistické rady a emeritní rektor Vysoké školy ekonomické v Praze (VŠE) Richard Hindls: „Jan Seger je učitelem celé generace současných ekonomů, statistiků a pedagogů. Vždy jsem obdivoval jeho umění jasně a srozumitelně formulovat myšlenky a předávat je přívětivou formou studentům. Jeho přednášky bývají zakončeny potleskem, což rozhodně není samozřejmé.“

Zajímaly ho časové řady a prognózy

Hindls též připomněl význam osobnosti profesora Segera v 90. letech, kdy zastával funkci rektora Vysoké školy ekonomické v Praze, se kterou je silně spjat. Krátce po studiu zde totiž nastoupil na místo pedagogického asistenta. Na katedře statistiky a pravděpodobnosti pracoval s přestávkou dvouleté stáže ve Výzkumném ústavu statistiky a účetnictví a čtyřměsíčního studijního pobytu na univerzitě v Bruselu až do roku 2011.

Iva Ritschelová a Richard Hindls předávají dekrét a porcelánovou plastiku Janu Segerovi.

Jan Seger a Lubomír Cyhelský, první nositel Ceny předsedkyně ČSÚ a rektora VŠE.

V oblasti vědecké a výzkumné práce se Jan Seger zaměřoval na oblast analýzy časových řad a problematiku konstrukce krátkodobých extrapoláčnických prognóz. Na dané problematice spolupracoval se Statistickým úřadem, jeho výzkumnými složkami a řadou dalších výzkumných pracovišť jak v České republice, tak v zahraničí. V období 1990 až 1991 byl proděkanem pro pedagogiku Fakulty informatiky a statistiky VŠE. V letech 1991–1993 zastával funkci prorektora pro pedagogiku VŠE a v období 1993–1999 byl dvě funkční období rektorem VŠE.

Oceněný Jan Seger.

Jan Seger také externě spolupracuje s Českým statistickým úřadem v rámci programu Specializované statistické studium. ■

JEDNOU VĚTOU

- Vrchní ředitel sekce obecné metodiky a registrů František Konečný v rámci kulatého stolu Hospodářských novin na téma Absurdita roku (ČSÚ nebyl nominován) informoval o aktivitách úřadu vedoucích ke snižování administrativní zátěže respondentů.

- Počet zaměstnanců ČSÚ se v posledních dvou letech stabilizoval, je nízká míra fluktuace a roste jejich kvalifikace. Více v tomto vydání na str. 5.

- Na dubnové tiskové konferenci představil Josef Kotýnek z oddělení statistiky vzdělávání, zdravotnictví, kultury a sociálního zabezpečení ČSÚ výsledky ze šetření osob se zdravotním postižením (více na <http://bit.ly/1mkc0uc>, dále na webu <http://bit.ly/Ra7Lmy> a v Statistika&My na www.statistikaamy.cz).

- Téma perspektivy mladé generace při zakládání rodiny prezentoval na květnové tiskové konferenci Ondřej Nývlt z oddělení pracovních sil, migrace a rovných příležitostí. Více na <http://bit.ly/1oxhCyh>.

- ČSÚ se společně s Vysokou školou ekonomickou v Praze dohodly na uspořádání již třetího ročníku mezinárodní soutěže o nejlepší statistický plakát, která je určena žákům 4. až 9. tříd základních škol a nižším ročníkům víceletých gymnázií (více informací najdete v červnovém vydání časopisu Statistika&My).

- Dne 28. dubna navštívilo ústředí ČSÚ v Praze na Skalce 29 studentů oboru sociologie magisterského studia z holandské vysoké školy Radboud University Nijmegen a při té příležitosti si vyslechlo prezentaci na téma sociální šetření v ČR Martina Zeleného a Simony Měřinské z oddělení koordinace šetření v domácnostech.

- Český statistický úřad zaslal v dubnu do Eurostatu dvě žádosti o přidělení finančních prostředků – grantů, jedna se týkala sběru dat o paritách kupních sil v období 2015–2016, druhá zase demografické studie na téma definice místa obvyklého pobytu pro údaje o obyvatelstvu a událostech přirozené měny, kterou musí ČSÚ zpracovat do konce roku 2016.

Revize dat cestovního ruchu

Český statistický úřad aktualizoval Registr hromadných ubytovacích zařízení a revidoval data kapacit i návštěvnosti za roky 2012 a 2013. Učinil tak na základě výsledků projektu Ministerstva pro místní rozvoj Zkvalitnění informací o vybraných sektorech cestovního ruchu. Revidované údaje jsou k dispozici v časových řadách na <http://bit.ly/111QFjN>. ■

Optimalizace výpočetní techniky v ČSÚ

Z důvodu ukončení podpory operačního systému Windows XP zmigroval Český statistický úřad do konce letošního dubna 1 746 pracovních stanic na systém Windows 7. Přechod na nový operační systém se v průběhu tří měsíců obešel bez komplikací a činnost úřadu nebyla narušena. Zároveň došlo ke konsolidaci výpočetní techniky. Většina uživatelů v ČSÚ používá jeden počítač. V provozu je pouze tolik techniky, kolik je k výkonu práce organizace nezbytné. ■

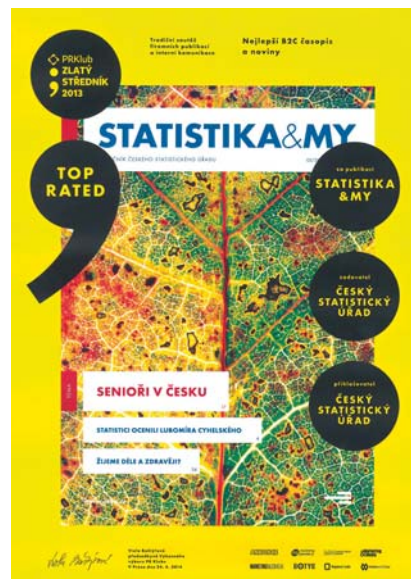
Nový ročník fotosoutěže

Poslední dubnový den se konala v ústředí ČSÚ v Praze na Skalce vernisáž fotografií zaměstnankyně úřadu Hany Balašové, vítězky loňské fotosoutěže My&Statistika. Hana Balášová žije v Chrudimi a od roku 1988 pracuje na Krajské správě ČSÚ v Pardubicích. Jejím koníčkem je fotografování vážek. ■

Na setkání příznivců fotografie vyhlásila předsedkyně ČSÚ Iva Ritschelová nový ročník fotosoutěže My&Statistika. Zúčastnit se ho mohou od 1. května do 30. září 2014 všichni současní i bývalí zaměstnanci úřadu. ■

Zlatý středník: Top Rated pro Statistiku&My

Časopis Českého statistického úřadu Statistika&My se zařadil mezi „Formule 1“ firemních časopisů. V tradiční soutěži PR Klubu Zlatý středník v kategorii nejlepších B2C firemních časopisů a novin se umístil hned za trojicí Das Auto Magazin (vydavatel Porsche Česká republika, s. r. o.), Palladium Magazine (vydavatel Chicago Consulting Praha, s. r. o.) a Vlastní cestou (Rodinný pivovar Bernard a. s.). Diplom „Top Rated“ je pro vydavatele, který dosud soutěžil v samostatné kategorii neziskového sektoru a státní správy, o to cennější, o co přísnější byla letošní porota. Ta totiž ze 17 kategorií a podkategorií udělila ceny pouze v deseti z nich. ■

Spolupráce s Plzeňským Prazdrojem

Na začátku letošního roku se obrátili zástupci společnosti Plzeňský Prazdroj, a. s., na Krajskou správu Českého statistického úřadu v Plzni se žádostí o spolupráci. Jejich požadavek se týkal sledování návštěvnosti prohlídkových tras a dalších služeb v cestovním ruchu, které společnost nabízí. Konzultace spočívá především v jasném nastavení metodiky ukazatelů charakterizujících počty osob využívajících služby a prostory, které mohou turisté a hosté Plzeňského Prazdroje navštívit. ■

ČSÚ na Univerzitě Hradec Králové

Studentům druhého ročníku Fakulty informatiky a managementu Univerzity Hradec Králové prezentovala Věra Varmužová z Krajské správy ČSÚ v Hradci Králové možnosti internetového portálu úřadu.

Vysokoškoláci se seznámili s obsahem webových stránek a strukturou a zdroji regionálních údajů zveřejňovaných na stránkách krajských správ ČSÚ. V předmětu ekonomická statistika totiž probírají výpočet cenových indexů, váhy ve spotřebním koši, průměrné mzdy a demografické pravděpodobnosti.

Studenty zaujaly informační materiály a časopisy ČSÚ, zejména Statistika&My. Zajímali se také o registry a výsledky sčítání lidu, domů a bytů a jejich publikování. ■

Seminář o výzkumu, vývoji a inovacích ve statistikách a analýzách

Na konci dubna se uskutečnil společný seminář ČSÚ a Technologického centra Akademie věd ČR. Již tradičně se zaměřil na statistiky a analýzy vědy, technologií a inovací. Akce, která se tradičně těší velké pozornosti, se zúčastnilo asi 50 posluchačů z řad ministerstev, implementačních agentur, vysokých škol, vědeckých ústavů i odborné veřejnosti. V letošním pátém ročníku se přednášející zaměřili především na statistiky a analýzy vyspělých technologií a spolupráci ve výzkumu a vývoji.

Seminář zahájil místopředseda ČSÚ Marek Rojíček. Hovořil o změnách v ekonomice a možnostech statistiky je zachytit. Zaměřil se především na oblast výzkumu a vývoje v rámci Evropského systému národních a regionálních účtů (ESA 2010). Ten totiž představuje nejnovější mezinárodně kompatibilní účetní rámec EU, který systematicky a podrobně popisuje hospodářství a také výpočet hrubého domácího produktu. Zdůraznil, že na rozdíl od minulosti budou výdaje na výzkum a vývoj uznány jako tvorba kapitálu.

Dalším vystupujícím z ČSÚ byl Martin Mana, vedoucí oddělení statistiky výzkumu, vývoje a informační

společnosti. Ve své přednášce zdůraznil význam propojení různých zdrojů statistických dat s cílem statisticky podchytit jak výsledky výzkumné, vývojové a inovační aktivity, tak i intenzitu spolupráce veřejné a soukromé sféry v těchto oblastech. Jeho kolega, Karel Eliáš z KS ČSÚ ve Zlíně, zaměřil svou prezentaci na statistiky vyspělých technologií. ■

Olomoučtí statistici poskytli údaje Standard & Poor's

Dubnového jednání zástupců Magistrátu města Olomouc a ratingového týmu Standard & Poor's se zúčastnili i zaměstnanci Krajské správy ČSÚ v Olomouci.

Statistici zodpověděli dotazy o celkovém počtu obyvatel města Olomouce včetně ročních přirozených i migračních přírůstků/úbytků ve srovnání s jinými českými městy srovnatelné velikosti a celým Olomouckým krajem a Českou republikou za léta 2000–2013 s výhledem na roky 2014–2020. Poskytli také údaje o deseti největších organizacích a společnostech ve městě Olomouci podle počtu zaměstnanců. Vyčíslili nárůst mezd v Olomouckém kraji v letech 2010–2013 a informovali o aktuálním profilu struktury místní ekonomiky podle hospodářských odvětví.

Stejně jako v roce 2013 přispěli i letos statistici z Krajské správy ČSÚ k obhájení pozitivního výhledu ratingového hodnocení. ■

Závody dračích lodí

V sobotu 3. května se v ústeckém Vanově konaly tradiční závody dračích lodí. Vůbec poprvé se v tomto sportovním klání představila i posádka z Českého statistického úřadu, která v extrémně chladném počasí hájila jeho barvy. V celkem třech rozjížd-

kách zlepšovala reprezentace českých statistiků svůj čas i techniku a obsadila konečné 33. místo. I přes skutečnost, že se pro značnou část týmu jednalo o vodáckou premiéru, dokázala dračí loď ČSÚ tvořená z poloviny ženami a z poloviny muži obstát v soubojích se zkušenějšími, většinou navíc čistě mužskými osádkami ostatních plavidel. ■

Pozvánka na výstavu: Lidé v proměnách času

Katedra demografie a geodemografie Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze, Population Europe: The European Population Partnership, Český statistický úřad a Česká demografická společnost vás zvou na vernisáž výstavy Lidé v proměnách času. Akce se uskuteční ve středu 21. května 2014 od 16:00 h v prostorách Křížové chodby Karolina, Ovocný trh 3, Praha 1. Výstava bude denně přístupná od 9.00 do 18.00 h až do 17. června 2014.

Více na <http://bit.ly/1gyh5qK>. ■

Studijní návštěva k podnikové statistice

Na konci dubna navštívili Český statistický úřad v rámci série studijních návštěv členských zemí ředitelka podnikových statistik Eurostatu Maria-Helena Figueira, vedoucí oddělení statistiky produkce a zahraničního obchodu Ani Todorova a vedoucí oddělení strukturální podnikové statistiky Axel Behrens. Zahraniční delegaci přijala předsedkyně ČSÚ Iva Ritscheľová. Na dvoudenním semináři se pak za účasti pracovníků ČSÚ a České národní banky diskutovalo o strategických otázkách evropské podnikové statistiky. Více informací o tomto tématu se dozvíte z rozhovoru s Marií-Helenou Figueira na str. 12. ■

Statisticki se zaměří na zdraví obyvatel

Od poloviny června 2014 až do konce ledna 2015 tazatelé ČSÚ osloví zhruba deset tisíc obyvatel České republiky ve věku 15 a více let, zda se chtějí zúčastnit Evropského výběrového šetření o zdraví (European Health Interview Survey – EHIS).

Hana Morávková, oddělení statistiky vzdělávání, zdravotnictví, kultury a sociálního zabezpečení, Šárka Daňková, ÚZIS ČR

Výběrová šetření o zdravotním stavu obyvatel mají v České republice dlouholetou tradici, provádí se již od roku 1993. Dosud se jich uskutečnilo pět – poslední v roce 2008. Všechna šetření realizoval Ústav zdravotnických informací a statistiky České republiky ve spolupráci se zahraničními i národními partnery. Letos bude jedním z hlavních partnerů i ČSÚ se svojí profesionální tazatelskou sítí.

Hlavní význam šetření spočívá v tom, že umožňuje informace navzájem provázat a sledovat např. zdraví podle socio-ekonomických charakteristik, využívání zdravotní péče s ohledem na zdravotní stav pacienta, zdraví ve vztahu k charakteristikám životního stylu.

Shodné otázky

Podobná národní dotazníková šetření o zdraví (Health Interview Survey – HIS) byla prováděna ve většině zemí Evropské unie. Jelikož se však od sebe lišila v celé řadě aspektů, s potřebou harmonizace vzniklo Evropské výběrové šetření o zdravotním stavu s jednotnými dotazovacími nástroji a postupy. Výsledky je tudíž možné mezinárodně srovnávat.

Čeká nás druhá vlna šetření

V letech 2007–2010 se uskutečnila první vlna šetření EHIS. Zúčastnilo se jí celkem 17 evropských zemí včetně ČR (v roce 2008). Druhá vlna tohoto šetření v roce 2014 je již ošetřena legislativním rámcem – Implementačním

nařízením č. 141/2013 ze dne 19. února 2013, kterým se provádí nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1338/2008 o statistice Společenství v oblasti veřejného zdraví a bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.

Jak se data využívají

Získaná data se využívají jednak pro výzkumné účely, dále pak pro formování politik v oblasti zdraví a k monitorování národních i mezinárodních programů podpory veřejného zdraví.

Data jsou významným zdrojem podkladů pro projekt Monitorování zdravotnických ukazatelů v evropském společenství European Commu-

nity Health Indicators Monitoring – ECHIM (více na <http://bit.ly/RjknZ3>).

Údaje jsou dále využívány jako jeden ze zdrojů k výpočtu délky života ve zdraví v rámci projektu EHLEIS (více na <http://bit.ly/1kfr9Bp>) a také ke sledování nerovnosti Výborem pro sociální ochranu (SPC) s ohledem na sociální začleňování, zdravotní a dlouhodobou péči a důchody.

Výsledky prováděných šetření byly obvykle prezentovány formou podrobné publikace vydané Ústavem zdravotnických informací a statistiky České republiky. V rámci šetření EHIS se data předávají také Eurostatu, který je uveřejňuje ve své databázi (více na <http://bit.ly/1eKIdTj>).

Šetření s okamžitým benefitem pro respondenta

Respondenti EHIS, kteří letos dosáhnou 25 až 64 let, dostanou možnost zúčastnit se i průzkumu zdravotního stavu (European Health Examination Survey – EHES). Jeho cílem je zjistit zdravotní stav a zdravotní rizika u evropské dospělé populace.

Zdravotník, např. lékař nebo zdravotní sestra, vyšetří respondenta – změří jeho výšku, hmotnost, obvod pasu, krevní tlak, odebere a zajistí analýzu krve (zjišťuje se celkový a HDL cholesterol a glykovaný hemoglobin pro stanovení dlouhodobé hladiny glukózy). Výsledky vyšetření mu pak sdělí a společně s ním probere možnosti, jak zlepšit jeho zdravotní stav. Šetření EHES zajišťuje Státní zdravotní ústav.

Více na <http://bit.ly/1mbXMva>. ■

CO EVROPSKÉ VÝBĚROVÉ ŠETŘENÍ O ZDRAVÍ SLEDUJE

- Zdravotní stav respondentů – chronická onemocnění, dlouhodobé omezení aktivit ze zdravotních důvodů, duševní zdraví, apod.
- Zdravotní péči – využívání zdravotní péče akutní, lůžkové i preventivní, spokojenost se zdravotnickým systémem, výdaje.
- Životní styl – index tělesné hmotnosti, kouření, konzumace alkoholu, fyzická aktivita, stravovací návyky.
- Základní socioekonomické a demografické charakteristiky respondenta – věk, pohlaví, nejvyšší dosažené vzdělání, rodinný stav, obvyklé ekonomické postavení.

Fluktuační v ČSÚ na historickém minimu

Odborný statistik potřebuje k získání erudice ve své práci v Českém statistickém úřadě i několik roků praxe. Tato skutečnost a také situace na trhu práce ovlivnila míru fluktuační na úřadě. V roce 2013 byla nejnižší od roku 2005.

Jana Kostková, ředitelka odboru personalistiky a mezd

Zatímco v roce 2008 dosáhla míra fluktuační 19,0 % a z úřadu s průměrným evidenčním počtem zaměstnanců 1 709,9 odešlo 325 pracovníků, v roce 2013 jich odešlo jen 85 z 1 368,5. Míra fluktuační vloni dosáhla 6,2 %.

Podle odborníků z oblasti řízení lidských zdrojů se za zdravou fluktuační v organizaci považuje hodnota v rozmezí pěti až sedmi procent, což Český statistický úřad beze zbytku splnil. V poslední době odchází jen velmi málo zaměstnanců z vlastního rozhodnutí, a to včetně odchodu do starobního důchodu. Nejvíce lidí odchází z pracovního poměru do tří let od svého nástupu.

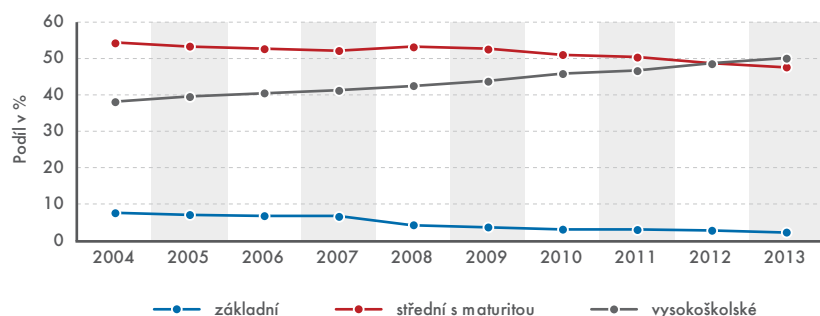
Stabilizace zaměstnanců

Vývoj fluktuační ukazuje, že se v posledních třech letech počet zaměstnanců v ČSÚ ustálil. Práce odborného statistika má však svá specifika. Bez dlouholeté odborné statistické praxe nemůže získat potřebné znalosti a jistotu v tom, co dělá. Délka pracovního poměru více než jedné třetiny zaměstnanců trvá do deseti let, druhé třetiny od deseti do dvaceti let. Déle než dvacet let pracuje v Českém statistickém úřadě více než čtvrtina zaměstnanců.

Z pohledu organizační struktury však bylo v roce 2013 v jednotlivých organizačních skupinách věkové složení zaměstnanců velmi rozdílné.

Služebně nejstarší zaměstnanci pracovali na krajských správách úřadu. Tito pracovníci již léta téměř „nepřesluhují“ a odcházejí do starobního důchodu bezprostředně po vzniku nároku. Jedním z důvodů může být

Vývoj podílu zaměstnanců podle dosaženého stupně vzdělání v ČSÚ, 2004–2013

Zdroj: ČSÚ

psychická náročnost vykonávané činnosti, a to zejména pak práce tazatele v domácnostech. Naopak služebně nejmladší pracují v ústředí organizace v Praze na Skalce.

Nejvyšší podíl zaměstnanců do třiceti let pracuje v sekcích demografie a sociálních statistik, dále pak makroekonomických a produkčních statistik. Na krajských správách je nejmladších pracovníků nejméně.

Naopak nejvyšší podíl zaměstnanců 61 a víceletých je v sekci produkčních statistik a v útvech přímo řízených předsedkyní ČSÚ Ivou Ritschelovou.

Více vysokoškoláků

V průběhu posledních deseti let se vzdělanostní struktura zaměstnanců významně změnila. Vloni poprvé v historii Českého statistického úřadu převýšil podíl zaměstnanců s vysokoškolským vzděláním podíl pracovníků se středoškolským vzděláním.

Přestože jsou již několik let na pracovní pozici přijímání zaměstnanci, kteří pro výkon práce splňují předepsaný stupeň vzdělání, po-

čet výjimek ze vzdělání byl stále poměrně vysoký. Proto byla v roce 2011 stanovena nová pravidla, jejichž cílem bylo podstatně snížit výjimky ze vzdělání. Výsledek na sebe nenechal dlouho čekat. Počet výjimek poklesl, zvýšil se počet studujících při zaměstnání. Studium zatěžuje nejen samotné pracovníky, ale i ČSÚ. Z tohoto pohledu lze tedy možnost dosažení odpovídajícího stupně vzdělání považovat za významný benefit, který úřad svým zaměstnancům poskytuje. Kromě toho pečuje o odborný rozvoj všech zaměstnanců úřadu. Proto je jednou z jeho priorit plán vzdělávání, který odbor personalistiky a mezd připravuje každý rok na základě požadavků managementu. Kurzy pak lektorují jak zaměstnanci ČSÚ, tak externí lektori. Jednotliví pracovníci jsou rovněž vysíláni na odborné kurzy mimo úřad.

Péče o odborný rozvoj zaměstnanců se vždy považovala za jednu ze silných stránek úřadu. Ovšem hlavní odpovědnost za svůj odborný rozvoj mají pracovníci Českého statistického úřadu sami. ■

KRÁTCE

- Za 1. čtvrtletí 2014 se v Německu prodalo 20,5 hektolitrů piva. Meziročně se prodej nápoje zvýšil o 2,8 %. Více na <http://bit.ly/1iHv2Hn>.

- Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj doporučila Nizozemsku, které čelí zvyšujícím se výdajům na sociální péči, aby více motivovala firmy k zaměstnávání osob ve vyšším věku. Zároveň je nutné inspirovat i starší lidi, aby nepřestali mít chuť pracovat.

Více na <http://bit.ly/1nrsJlr>.

- Na stránkách indonéského statistického úřadu mohou uživatelé najít novinku – informace o vývoji klimatu v této rozsáhlé ostrovní zemi. K dispozici je zatím časová řada od roku 2000 do roku 2012, i když ne vždy jsou údaje kompletní. Více na <http://bit.ly/1mkYoyO>.

- V roce 2012 dosáhly výdaje na výzkum a vývoj v německých výzkumných centrech, která se nacházejí mimo univerzity, 11,3 mld. eur. Meziročně výdaje vzrostly o 3,3 %. Počet jejich zaměstnanců, který přepočten na celé území dosáhl téměř 96 tis. osob, se meziročně zvýšil o 2,4 %.

Více na <http://bit.ly/PQFSz7>.

- Podle islandského statistického úřadu je finanční situace islandských mužů, kteří žijí osaměle, horší než situace domácích, které tvoří osaměle žijící ženy.

Více na <http://bit.ly/1ucxyv8>.

- Březnová míra nezaměstnanosti se v zemích EU28 pohybovala od 4,9 % v Rakousku až po 25,3 % ve Španělsku. Údaje za Řecko nejsou zatím k dispozici. Nezaměstnanost za celou Unii činila v březnu 10,5 %.

Více na <http://bit.ly/PWH581>.

- Na 17. zemědělském fóru Organizace pro výživu a zemědělství v marockém Meknesu hovořili účastníci o stále větším vlivu klimatických změn na produkci potravin. Více na <http://bit.ly/1iKvNKO>.

- Statistický institut při UNESCO v analýze věnované rozvoji univerzitního vzdělávání v Asii uvádí, že podíl studentů, kteří v Asii studují na soukromých univerzitách, dosahuje téměř 40 % a pohybuje se od 15 % ve Vietnamu až po 81 % v Jižní Koreji. Více na <http://bit.ly/1iilke8>.

Evropská unie na vrcholu

V roce 2011 se země EU28 podílely 18,6 % na tvorbě světového hrubého domácího produktu (podle parity kupní síly). Druhé místo patřilo Spojeným státům americkým s 17,1 %, třetí místo obsadila Čína s téměř 15% podílem. Tyto tři ekonomiky tak tvořily více než polovinu světového hrubého domácího produktu, uvádí ve své dubnové zprávě Eurostat. Podíly dalších 13 zemí (mimo země EU28) se pohybovaly mezi 6,4 % (Indie) a 1,0 % (Tchaj-wan). Na všechny ostatní ekonomiky ve světě tak v roce 2011 zbyvalo 17,5 % celosvětového hrubého domácího produktu.

Vyššího hrubého domácího produktu na obyvatele než v EU28 dosáhly ve Spojených státech amerických – více než 1,5násobek unijního průměru – a dále v Saúdské Arábii, Austrálii, Kanadě a na Tchaj-wanu. Poslední zemí, v níž byl tento makroekonomický ukazatel vyšší než v EU28, bylo Japonsko. Celosvětový hrubý domácí produkt dosahoval v roce 2011 pouze 40 % unijního průměru.

Více na <http://bit.ly/1nPkJnA>.

Na světě ročně zemřou tři miliony novorozenců

V důsledku komplikací v těhotenství či při porodu umírá podle Organizace spojených národů na světě každé dvě minuty jedna žena. Za jeden rok je tak těhotenství či porod příčinou úmrtí zhruba 287 tis. žen. Kromě nich zemřou ročně také asi tři miliony novorozenců.

Prenatální péče a přítomnost při porodu – to jsou služby, které na světě poskytují tisíce porodních asisten-

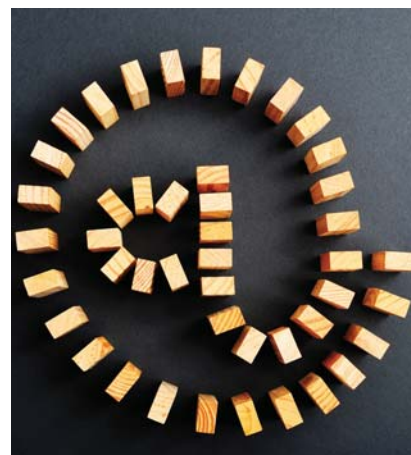
tek a i mnozí další školení pracovníci. Organizace spojených národů odhaduje, že díky nim se ročně podaří zachránit 3,6 mil. životů. Přítomnost školené osoby při porodu (nemusí jít vždy o lékaře) je nejdůležitějším faktorem pro přežití matky a jejího dítěte. Každé třetí dítě však přichází na svět bez odborné pomoci. Právě tato skutečnost se připomíná při příležitosti Světového dne porodních asistentek, který připadá na 5. května.

Více na <http://bit.ly/1j2wvs8>.

Uživatelů internetu budou už tři miliardy

Mezinárodní telekomunikační unie ve své dubnové zprávě odhaduje, že na konci roku 2014 počet uživatelů internetu překročí tři miliardy, tj. 40 % světové populace. Třetina bude z vyspělých zemí, zbývající dvě třetiny ze zemí třetího světa. A právě v nich žije 90 % těch, kteří zatím přístup k internetu nemají. Čím dál více je pro přístup k síti využíváno mobilní širokopásmové připojení. Tento rozvoj souvisí především se stále rostoucím počtem uživatelů mobilních telefonů v Asii a Africe. Trh s mobilním připojením je vůbec jedním z nejrychleji rostoucích tržních odvětví a podle odhadu Mezinárodní telekomunikační unie se i v roce 2014 bude pohybovat ve dvouciferných číslech. I ti, kteří doposud používali pevného připojení, dávají postupně přednost bezdrátovému. Od roku 2009 se totiž počet pevných telefonních linek na celém světě snížil o sto milionů.

Více na <http://bit.ly/1j74OOW>.

Trh s banány se mění

Banány jsou důležitou součástí světového obchodu se zemědělskými komoditami. Z hlediska objemu finančních prostředků jim patří třetí místo za pšenicí a kávou.

Eva Kačerová, odbor vnější komunikace

Díky klimatickým či půdním požadavkům na pěstování je možná produkce banánů pouze v tropických oblastech. Většina z nich se však spotřebovuje v jiných částech světa.

Vedoucí postavení mezi exportéry si podle Organizace pro výživu a zemědělství dlouhodobě udržuje Ekvádor (30 % světového vývozu), následují Filipíny (16 %) a Kostarika (12 %).

V roce 2012 mezi největší světové dovozce banánů patřily Spojené státy americké (27 %), Evropská unie (27 %), Rusko (8 %), Japonsko (7 %) a Čína (4 %).

Do Evropy z Jižní Ameriky

Do zemí Evropské unie se banány dovozí především z Ekvádoru, Kolumbie a Kostariky. Ale například Francie dovozí banány z Pobřeží slonoviny či ze Surinamu. Mezi roky 2011 a 2012 se množství banánů dovážených do Ev-

ropské unie snížilo o necelá tři procenta, ale dovoz z Dominikánské republiky a Panamy poklesl meziročně o desetinu. Naopak dovoz této tropické plodiny z Belize vzrostl o 40 %. Tato středoamerická země se však na unijním dovozu podílela pouze 99 tis. tunami, což představovalo pouhých dvě procenta dovozu do Unie.

Zhruba osmina banánů, které se v roce 2012 ve státech Evropské unie spotřebovaly, také ze zemí EU27 pocházela.

Největším pěstitelem banánů v EU je Španělsko

Španělské banány rostou na plantážích Kanárských ostrovů. Ty francouzské zase na území zámořských ostrovů Martinik a Guadeloupe. Opravdu evropské banány tak rostou ve větším množství pouze v Řecku a na Kypru. Ekonomika mnohých zemí je na produkci banánů závislá,

a tak se tyto státy snaží podporovat domácí překupnické firmy a malé rodné farmy, aby v těžké konkurenci s velkými nadnárodními podniky obstály.

Organizace pro výživu a zemědělství ve své dubnové zprávě uvádí, že tři největší společnosti obchodující s banány (ChicquitaFyffes, Dole a Del Monte) měly v 80. letech téměř dvoutřetinový (65,3 %) podíl na trhu. V roce 2013 ale jejich podíl jen o málo převyšoval jednu třetinu (36,6 %). V roce 2002 prvních pět obchodníků s banány ovládalo 70 % celosvětového trhu, v roce 2013 už to bylo pouze 44,4 %.

Velké obchodní řetězce ve Spojených státech amerických a v Evropské unii se stávají důležitými hráči na banánovém trhu, neboť stále častěji nakupují od menších lokálních obchodníků nebo dokonce i od přímých pěstitelů.

Více na <http://bit.ly/1omLXPY>. ■

Hledáte statistické informace?

NAVŠTIVTE ÚSTŘEDNÍ STATISTICKOU KNIHOVNU A PRODEJNU ČSÚ

library.czso.cz

Jediná statistická knihovna v České republice vám nabízí ucelený fond českých i zahraničních statistických publikací. V prodejně si můžete zakoupit publikace, CD nosiče a časopisy, které vydává Český statistický úřad.

OTEVÍRACÍ DOBA

po a st: 8–17 hodin
úť a čt: 9–12 a 13–15 hodin
pá: 9–12 hodin

KDE NÁS NAJDETE

v přízemí budovy Českého statistického úřadu:
Na padesátém 81, Praha 10
(vedle stanice trasy Metra A Skalka).

[WWW.CZSO.CZ](http://www.czso.cz)

Nadnárodní skupiny podniků jsou problémem

Koncem letošního dubna přijela na studijní návštěvu do Českého statistického úřadu ředitelka podnikové statistiky Eurostatu Maria-Helena Figueira. Při té příležitosti poskytla časopisu Statistika&My rozhovor.

Jan Ernest, vedoucí oddělení statistiky průmyslu

Statistika je veřejností vnímána jako něco stabilního, přitom společnost a ekonomika se stále mění. Co je z pohledu Eurostatu dnes největší výzvou pro podnikovou statistiku?

V současné době pozorujeme nárůst příhraničních toků a roztržitost výrobních procesů. Evropa se vzpamatoává z finanční krize. Všechny tyto jevy zdůraznily, že je nutné zlepšit měření globalizované produkce a vytvořit pro něj systémový rámec. Stále větším problémem jsou nadnárodní skupiny podniků, které jsou z hlediska čistě národních statistik obtížně uchopitelné a měřitelné. Realistické vnímání činnosti těchto skupin je možné pouze globálně, tedy na celosvětové nebo alespoň na celoevropské úrovni.

Globalizace však není jedinou výzvou. Stejně jako ostatní statistiky i ta podniková musí čelit vzrůstajícím požadavkům na stále detailnější, aktuálnější a ucelenější informace. Přitom finanční a personální zdroje, které jsou k dispozici, jsou stále omezenější. Je třeba snižovat náklady i zátěž respondentů. Řešením je „industrializovaný“ přístup založený na vyšší standardizaci a opakovaném využívání existujících dat.

Připravuje Evropský statistický systém nějaká řešení na výše zmiňované výzvy v podnikové statistice?

Už v roce 2009 Eurostat spustil program MEETS, což je zkratka pro Modernizaci evropské podnikové statistiky a statistiky mezinárodního obchodu. Ten byl reakcí na dřívější Sdělení komise Evropskému parlamentu a Rady o metodě tvorby statistiky Evropské unie, které je známé

jako „Vize“. Výsledky programu MEETS pak byly integrovány do některých infrastrukturních projektů Evropského statistického systému zaměřených na podporu Vize. Tyto projekty započaly v roce 2012 a můžete je znát pod zkratkou VIP. Momentálně Evropský statistický systém absolvoval důkladnou diskuzi, která vedla k revizi původní Vize i VIP programů. Ty by se měly proměnit ve Vizi 2.0 a VIP program 2.0, pokud tedy předložené návrhy v květnu potvrdí Výbor evropského statistického systému. I ve Vizi 2.0 je globalizace považována za jednu z hlavních priorit. Proto se očekává, že v oblasti podnikové statistiky budou pokračovat dva velké VIP projekty, a to SIMSTAT a ESBRS.

Paralelně Eurostat připravuje Rámcové nařízení o integraci podnikové statistiky, tzv. FRIBS, které se pragmatickým způsobem pokouší zlepšit koherenci, kvalitu a efektivitu podnikové statistiky v rámci Evropského statistického systému. Tento nový, jednotný právní předpis, který bude pokrývat většinu oblastí podnikové statistiky, vytváří předpoklady pro řešení problémů s konzistencí dat. I tady stavíme na práci, která byla odvedena v rámci programu MEETS.

Zmínila jste se o VIP projektech podnikové statistiky. Jaký je smysl projektu SIMSTAT?

SIMSTAT je velmi pragmatický projekt, který se zrodil z praktických potřeb. Obchod se zbožím uvnitř Unie se dnes sleduje prostřednictvím Intrastatu. Jak asi víte, tento systém je drahý a jeho náklady se ročně vyšplhají do výše 334 milionů eur. Předsta-

vuje také velkou administrativní zátěž pro podniky, kterou Komise odhaduje na 317 milionů eur ročně. To je opravdu hodně a existuje tedy zřejmá potřeba systém zjednodušit a snížit zátěž respondentů. Přitom tradiční pokusy o zjednodušení, které byly založeny na zmenšení velikostí výběrů, přinesly nedostatečné výsledky. Další alternativou může být tzv. single flow, v jehož rámci by se sledovala pouze jedna strana zahraničního obchodu, tedy dovoz nebo vývoz. Tento přístup ale nezískal podporu členských zemí kvůli nejistotě o kvalitě výstupů.

Proto, když v roce 2011 Evropská rada požadovala přijetí účinných opatření ke snížení zátěže respondentů při zachování kvality dat, přišel Eurostat s myšlenkou SIMSTAT. Jejím principem je, že členské země si budou povinně vyměňovat mikrodata o vývozu zboží uvnitř Unie, čímž vznikne dodatečný datový zdroj. Přestože má být výměna mikrodat povinná, jednotlivé členské země se mohou samy rozhodnout, zda a jak tato sdílená mikrodata využijí při vytváření statistiky o dovozu. To umožní každé členské zemi navrhnout metody podle vlastních potřeb. Současně budou zjednodušeny požadavky na hlášení o dovozu členských států. Předpokládáme, že kvalita informací o vývozu by se měla zlepšit i díky koncentrovanějšímu úsilí při sběru dat, jejich analýze a validaci.

A co další VIP projekt – ESBRS, tedy Evropský systém podnikových registrů. Jaký ten má smysl?

Nařízení Evropské unie o registrech už od roku 2008 definuje kroky pro vytvoření společného rámce pro podnikové

MSc. Maria-Helena Figueira

V roce 1979 získala titul MSc. (Master of Science) z matematiky a statistiky na Přírodovědecké fakultě Lisabonské university (Lisbon University). Svoji profesní kariéru začínala jako asistentka pro matematiku a statistiku na Lisabonské technice (Lisbon Technical University), kde pracovala až do roku 1987. V tomtéž roce byla přijata do Evropské komise. Několik let se věnovala problematice statistiky cen a platební bilance v Eurostatu. Od roku 2000 byla téměř tři roky asistentkou generálního ředitele Eurostatu, potom vedoucí oddělení platební bilance a současně po dva roky zastávala funkci výkonné ředitelky národních a evropských účtů.

V současné době řídí Direktoriát G, který zastřešuje podnikovou statistiku.

Stejně jako ostatní statistiky i ta podniková musí čelit vzrůstajícím požadavkům na stále detailnější, aktuálnější a ucelnější informace.

registry, což zahrnuje i vznik EGR, tedy Evropského registru skupin podniků. Ten v současnosti pokrývá deset tisíc nadnárodních skupin, které jsou v Evropě aktivní. V roce 2013 se Evropský statistický systém vydal ještě o krok dál – projekt ESBRs je zaměřený na vytvoření systému zcela propojených a vzájemně spolupracujících podnikových registrů. Jeho cílem je posílit a racionalizovat národní statistické registry podniků, zlepšit fungování EGR a sdílet statistické služby. Součástí projektu je i evropský projekt na profilování, v jehož rámci se nově definují statistické podniky v rámci nadnárodních skupin. Projekt si klade za cíl detailně vyprofilovat 600 největších nadnárodních skupin v Evropské unii a vytvořit automatizované procedury, které by se aplikovaly na menší skupiny.

Odborná i laická veřejnost využívá data z Eurostatu, jenže ten asi nepracuje osamocně.

Jistěže ne. Již od samých počátků Evropské unie bylo jasné, že rozhodnutí o politikách Evropské unie a jejich plánování a realizace musí být založeny na spolehlivé a porovnatelné statistice. Proto byl postupně vybudován Evropský statistický systém, jehož cílem je právě takové statistiky poskytovat na úrovni Unie.

Evropský statistický systém je partnerství mezi Eurostatem a národními statistickými institucemi. Zahrnuje rovněž země Evropského hospodářského prostoru – EEA a Evropského sdružení volného obchodu – EFTA. Členské státy sbírají údaje a sestavují statistiky jak pro účely národní, tak pro účely Unie. Systém funguje jako síť, ve které hraje Eurostat vedoucí roli při harmonizaci statistik ve spolupráci s národními statistickými úřady. Práce Evropského statistického systému se soustřeďuje hlavně na oblasti, ve kterých má Evropská unie definované společné politiky.

Srdcem Evropského statistického systému je Výbor Evropského statistického systému, kterému předsedá Eurostat a který se skládá ze zástupců národních statistických institucí členských států. Národní statistické instituce zemí EEA a EFTA se podílejí na jeho činnosti jako pozorovatelé. Kromě tohoto orgánu existuje celá řada skupin ředitelů, pracovních skupin a týmů.

Máte představu o tom, jak bude vypadat podniková statistika za deset, dvacet let?

Dokážu si představit, že v té době bude veškerá podniková statistika založena na velmi homogenních a aktuálních podnikových registrech s vyčerpávajícím pokrytím. Každá statistická jednotka v něm bude mít jednotný identifikátor a tyto registry budou sloužit jako jednotný rámec pro statistická šetření. Bude možné správně měřit hospodářské toky, které vytvářejí nadnárodní skupiny, a tudíž bude možné získat realističtější statistické ukazatele. Podniková statistika bude konzistentní a koherentní.

Využíváním sdílených statistických služeb a společné infrastruktury informačních technologií se zvýší efektivita produkčního systému podnikové statistiky a přitom se sníží zátěž respondentů. Roli přitom budou hrát i principy SIMSTAT zavedené pro statistiku zahraničního obchodu. ■

INDIKÁTORY:
BŘEZEN 2014

PRŮMYSL

+8,7 %

Průmyslová produkce v březnu 2014 v porovnání se stejným měsícem předchozího roku vzrostla o 8,7 %. Po sezónním očištění byla oproti únoru stejného roku vyšší o 0,3 %.

MALOOBCHOD

+1,3 %

Meziroční tržby za maloobchod vzrostly o 1,3 % zejména z důvodu zvýšení prodeje nepotravinářského zboží. Na snížení tržeb za potraviny mělo částečně vliv posunutí velikonočních nákupů na duben.

STAVEBNICTVÍ

+12,8 %

Stavební produkce v březnu 2014 vzrostla meziročně reálně o 12,8 %, očištěná od sezónních vlivů byla mezi měsíčně nižší o 1,1 %.

CESTOVNÍ RUCH

-6,4 %

V březnu se počet přenocování v hotelech všech kategorií meziročně snížil o 6,4 % a hostů se ubytovalo o 3,9 % méně než vloni. Ubytovací statistika ve všech hromadných zařízeních v 1. čtvrtletí 2014 vykazovala pokles počtu nocí o 2,6 % a příjezdů o 0,9 %.

SLUŽBY

-0,2 %

Po očištění o vliv počtu pracovních dní se meziročně snížily tržby ve službách o 0,2 %. Největší vliv na to měly profesní, vědecké a technické činnosti, které klesaly nepřetržitě již 14 měsíců.

Tržby v dopravě rostly především koncem roku

Růst tržeb v dopravě se v průběhu roku 2013 postupně zvyšoval. Nejvyššího meziročního růstu tržeb v běžných cenách, nejen ve 4. čtvrtletí, ale i za celý rok, dosáhla doprava v prosinci, což bylo ovlivněno nízkou základnou v předchozím roce.

Jana Gotvaldová, vedoucí oddělení statistiky dopravy, informačních a komunikačních činností

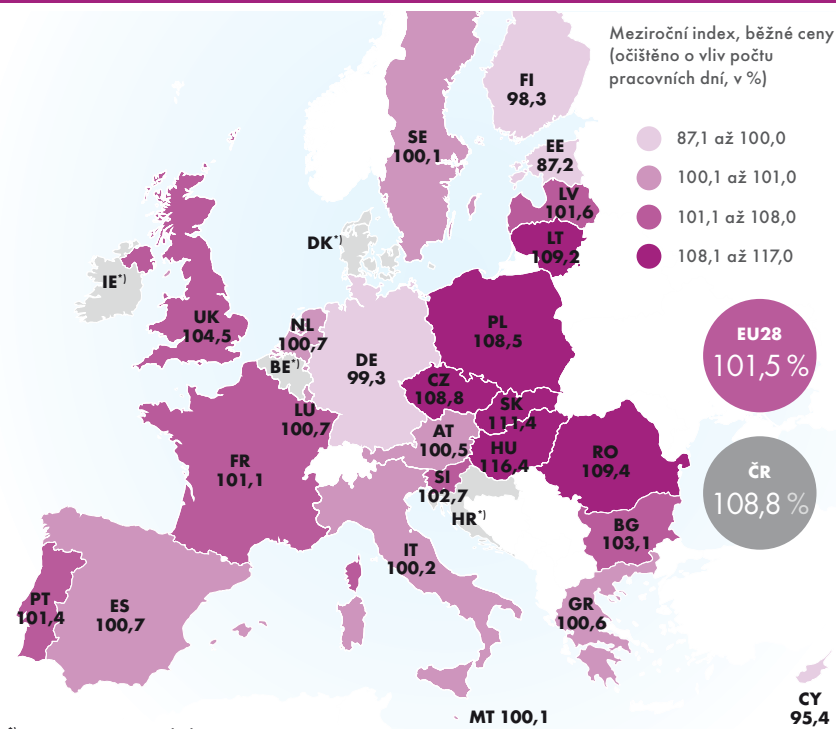
Pro hodnocení výkonnosti jednotlivých dopravních oborů jsou v České republice k dispozici nejen údaje popisující nominální vývoj tržeb (v běžných cenách), ale také údaje o tržbách ve stálých cenách, tj. očištěné o vliv změn cenové hladiny.

Po přepočtu do stálých cen se tržby ve 4. čtvrtletí 2013 meziročně zvýšily o 8,7 %. Za celý rok 2013 byly o 4,2 % vyšší než v roce 2012. Růst přitom zaznamenaly všechny dopravní obory s výjimkou poštovních a kurýrních činností.

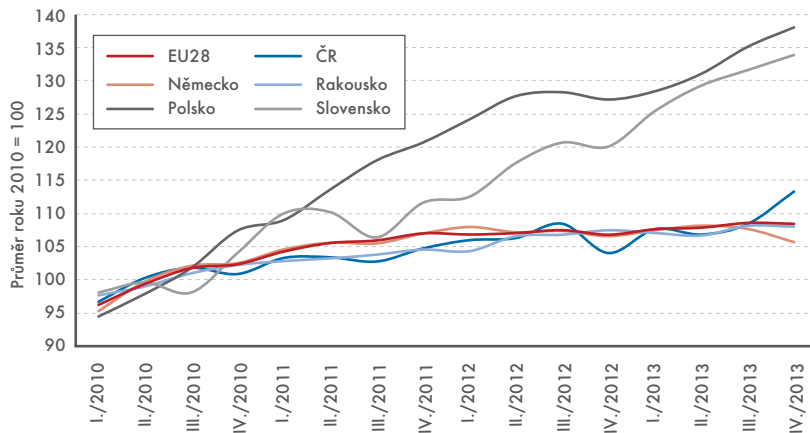
Ve 4. čtvrtletí 2013 se zvýšily tržby v dopravě (po očištění o vliv rozdílného počtu pracovních dní) meziročně v běžných cenách o 8,8 %. Neočištěné tržby vzrostly o 7,9 %.

Vyšší tržby (o 16,9 %) zaznamenalo skladování a tzv. vedlejší činnosti v dopravě, kam se řadí spediční služby, služby letišť a řízení leteckého provozu, služby parkovišť, přístavů, železničních stanic či autobusových terminálů a také manipulace s nákladem. Růst vykazala objemově nejvýznamnější silniční doprava (o 4,8 %) a také železniční doprava (o 3,5 %). Naopak pokles

Index dopravních tržeb ve 4. čtvrtletí 2013

Zdroj: Eurostat (k 10. 4. 2014)

Tržby v dopravě v letech 2010–2013 (běžné ceny, sezónně očištěno)

Zdroj: Eurostat

tržeb byl zaznamenán ve vodní dopravě (o 3,1 %). O 3,9 % nižší tržby vykazovala ve 4. čtvrtletí, po dvou čtvrtletích růstu, letecká doprava. Poštovní a kurýrní činnosti pokračovaly v poklesu (nyní o 4,0 %). Nejvyššího meziročního růstu tržeb v běžných cenách, nejen ve 4. čtvrtletí, ale i za celý rok 2013, dosáhla doprava v prosinci (o 14,5 %). Bylo to však ovlivněno nízkou základnou v prosinci předchozího roku.

V EU28 se ve 4. čtvrtletí tržby v dopravě zvýšily meziročně o 1,5 % (po očištění o vliv pracovních dnů). Tržby klesly pouze čtyřem členskými zeměmi: Německu, největší ekonomice EU (o 0,7 %), Finsku (o 1,7 %), Kypru (o 4,6 %) a dvouciferný pokles vykázalo, díky vysoké základně v roce 2012, Estonsko (o 12,8 %).

Obdobně vysokého tempa růstu jako v České republice dosáhlo Polsko, Litva a Rumunsko. Dvouciferný nárůst byl evidován na Slovensku a v Maďarsku (11,4 %, resp. 16,4 %). Poprvé od počátku roku 2012 se zvýšily tržby za dopravu také v Řecku a Španělsku.

Španělsko hlásilo pokles

Za celý rok 2013 se tržby v dopravě v rámci EU28 zvýšily o 1,0 %, což byl pomalejší růst v porovnání s předchozími „pokrizovými“ lety (+1,2 % v roce 2012, +5,7 % v roce 2011 a +5,6 % v roce 2010).

Z pětice největších ekonomik v oblasti dopravy klesly tržby pouze Španělsku (o 0,4 %), Německu a Itálii stagnovaly, rostly Francii (o 0,5 %) a Spojenému království (o 3,5 %).

Nejvyšších meziročních nárůstů dosáhlo Slovensko (o 10,5 %), Rumunsko (o 9,9 %) a Maďarsko (o 9,7 %). Po předchozích úspěšných letech klesly tržby severským a pobaltským zemím (vyjma Litvy, kde vzrostly o 8,2 %). Pátým rokem v řadě klesaly tržby z dopravy Řecku a Kypru.

V České republice se v roce 2013 tempo růstu dopravy postupně zrychlovalo a dosáhlo průměrného růstu 2,6 %. Růst tržeb byl nižší než v letech 2010–2011, v porovnání s rokem 2012 byl ale o 0,1 procentního bodu vyšší.

Z hlediska jednotlivých oborů dopravy se v roce 2013 nejvíce dařilo skladování a vedlejší činností v dopravě (růst o 5,2 %), a to díky vysokému růstu ve 4. čtvrtletí. Letecká doprava byla úspěšná ve 2. a 3. čtvrtletí a celoročně vzrostla o 2,9 %. Vyšší tržby zaznamenala též silniční doprava (o 2,3 %) a železniční doprava (o 0,8 %). Naopak již druhým rokem klesaly tržby poštovním a kurýrním činností (nyní o 4,8 %) a šestým rokem vodní dopravě (nyní o 3,6 %).

V zastoupení jednotlivých dopravních oborů je v České republice nejvýznamnější silniční doprava, které připadá 44,1 % podíl na tržbách. Druhým nejvýznamnějším oborem (35 % podíl) je skladování a vedlejší činnosti v dopravě. Přibližně stejně velké podíly má železniční doprava (6,4 %), poštovní a kurýrní činnosti (6,1 %) a letecká doprava (6,0 %). Na potrubní dopravu připadá 2,2 %. Nedostatek splavných řek v České republice stojí za zanedbatelným podílem vodní dopravy (0,1 %).

KONJUNKTURÁLNÍ PRŮZKUM V ČR: DUBEN 2014

+0,2 bodu

V České republice byl souhrnný indikátor důvěry (indikátor ekonomického sentimentu) meziměsíčně vyšší o 0,2 bodu vlivem zvýšení důvěry mezi spotřebiteli. Mezi podnikateli se důvěra téměř nezměnila. Oproti hodnotám z dubna 2013 je souhrnný indikátor důvěry vyšší.

PRŮMYSL

+0,3 bodu

V České republice se indikátor důvěry v průmyslu v dubnu zvýšil o 0,3 bodu a i v meziročním srovnání je vyšší.

INVESTICE

+8,0 %

Ze šetření o investiční činnosti v dubnu vyplynulo, že podniky ve zpracovatelském průmyslu očekávají pro rok 2014 růst investic o zhruba 8,0 % v porovnání s předchozím rokem.

OBCHOD

+2,3 bodu

Indikátor důvěry v obchodě se v ČR v dubnu meziměsíčně zvýšil o 2,3 bodu a v meziročním srovnání je vyšší.

STAVEBNICTVÍ

+5,0 bodu

Indikátor důvěry ve stavebnictví se v dubnu meziměsíčně zvýšil o 5,0 bodů. I když je v meziročním srovnání vyšší, zůstává dál v hluboce záporných hodnotách.

MAKROINDIKÁTORY

OBCHODNÍ BILANCE

+23,8 mld. Kč

Výsledek zahraničního obchodu se zbožím se v březnu výrazně zlepšil. Přebytek vývozu nad dovozem činil 23,8 mld. Kč díky zvýšení přebytku u obchodu s automobily o 8,5 mld. Kč.

MÍRA NEZAMĚSTNANOSTI

6,9 %

Trh práce ožívá. Obecná míra nezaměstnanosti osob ve věku 15–64 let klesla v 1. čtvrtletí na 6,9 % ze 7,5 % ve stejném období 2013. Její velmi mírné zvýšení o 0,1 p. b. bylo nejnižším přírůstkem mezi 1. a 4. čtvrtletím předchozího roku za posledních šest let. Významně ubylo i dlouhodobě nezaměstnaných (meziročně o téměř 23 tis. osob, ve 4. čtvrtletí 2013 činil úbytek 12 tis. osob). Míra zaměstnanosti roste meziročně nepřetržitě již více než tři roky za sebou (68,1 % osob ve věku 15–64 let v 1. čtvrtletí 2014).

SPOTŘEBITELSKÁ INFLACE

+0,1 %

Inflace neroste. Tempo růstu cen pro spotřebitele se v dubnu snížilo meziročně na +0,1 % z +0,2 % v každém z předchozích tří měsíců. Značně poklesla dynamika cen potravin (na +3,3 % oproti +3,7 % v březnu a +4,2 % v únoru) i alkoholu a tabáku (na 2,5 % z březnových 4,5 %). Meziročně níže zůstaly ceny bydlení a služeb s ním spojených, ceny za telekomunikační služby a také ceny za zboží pro vybavení domácností.

HRUBÝ DOMÁCÍ PRODUKT

+2,0 %

Podle odhadu HDP ekonomika stoupla v 1. čtvrtletí meziročně o 2,0 %. Oproti 4. čtvrtletí 2013 se HDP se nezměnil.

Míra investic firem v EU níž

I přes dva roky trvající recesi je míra investic nefinančních podniků v České republice jedna z nejvyšších v Evropě.

Drahomíra Dubská, vedoucí oddělení svodných analýz

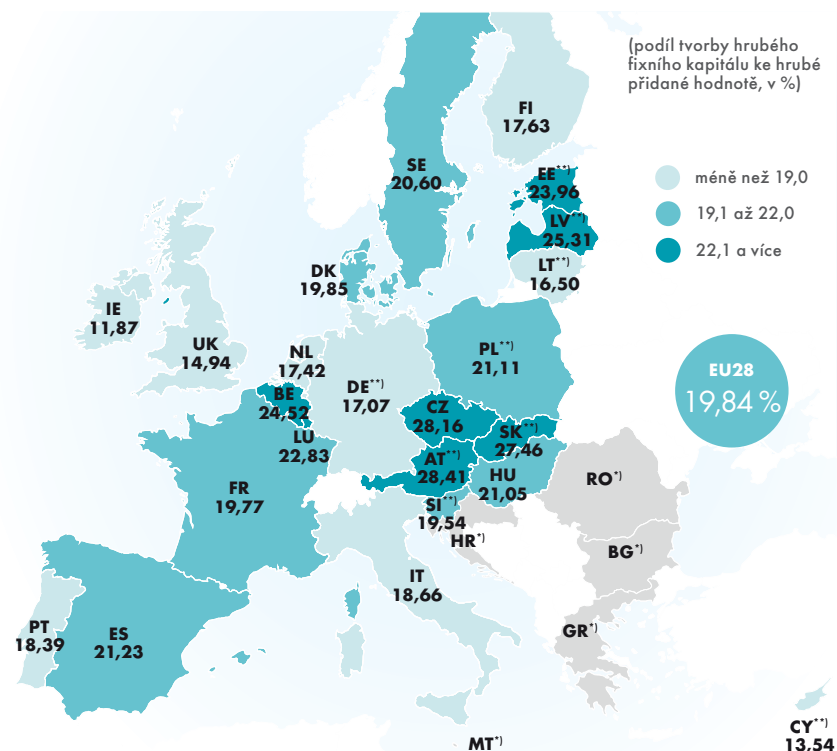
Soukromé firmy a veřejné korporace v ČR, které vyrábějí zboží nebo poskytují služby nefinančního charakteru, investovaly v poměru ke své vytvořené hrubé přidané hodnotě tolik, že se ze zemí EU28 umístily v roce 2012 na třetí nejvyšší příčce. Za rok 2013 ještě roční data známa nejsou, avšak během roku míra investic v ČR narůstala až na 28,2 % ve 4. čtvrtletí, tj. nejvíce ze všech zemí EU s dosažitelnými daty.

Ovšem dlouhodobě obecně platí, že vysoká míra investic je typická spíše pro země, které ještě nemají dost „nainvestováno“ a ekonomicky vyspělejší země teprve dohánějí. To se týká Slovenska (27,5 %) nebo Lotyšska (25,3 %). Například míra investic nefinančních podniků v Německu činila v roce 2012

jen 17,1 %. Tato nejsilnější evropská ekonomika překonala hranici 19,0 % v posledních deseti letech jen v době vrcholící konjunktury (2007 a 2008).

V relaci ke svému ekonomickému výkonu investují velmi málo nefinanční podniky v Irsku (v posledním čtvrtletí 2013 jen 11,9 % proti 10,0 % za celý rok 2012). Propad investic v této relaci zaznamenalo Španělsko (na 21,2 % z 24,1 %) a také Finsko, Portugalsko a Itálie, kde v roce 2012 přesahovala míra investic 20 %. Růst kromě České republiky a Irska vykázaly i Nizozemsko, Spojené království a Francie. Podle úhrnného údaje však za celý rok 2013 klesla míra investic nefinančních podniků v EU28 na 19,1 % z 19,7 % v roce 2012 (v eurozóně na 19,2 % z 19,9 %).

Míra investic nefinančních podniků v EU ve 4. čtvrtletí 2013

^{*)} Pozn.: Data nejsou k dispozici. ^{**)} Pozn.: Data jsou uvedena za rok 2012

Zdroj: Eurostat (k 30. 4. 2014)

18**Maloobchod
ovlivňují velké
podniky**

Velké maloobchodní organizace musí čelit konkurenci malých, flexibilnějších podniků a novým formám distribuce zboží.

21**Internetový
prodej roste**

V roce 2013 vlastnilo počítač a přístup k internetu 67 % domácností. To se také promítlo do nákupního chování spotřebitelů.

23**Za co u nás cizinci
utrácejí?**

Během pobytu v ČR v roce 2012 utratil průměrně turista za den 1 369 Kč. Nejvíce utráceli Rusové.

24**Úskalí statistiky
maloobchodu**

Obtížnost či dokonce nemožnost rozlišit velkoobchodní tržby od maloobchodních se nejvíce ukazuje na prodeji automobilů.

MALOOBCHOD

Maloobchod ovlivňují velké podniky

Velké maloobchodní podniky si vydobily na trhu významnou pozici. To však neznamená, že nemusí čelit konkurenci malých flexibilnějších podniků a novým formám distribuce zboží.

Marie Boušková, ředitelka odboru statistiky služeb, Marcela Mašátová, vedoucí oddělení statistiky obchodu, pohostinství a ubytování

V roce 2012 dosáhli v průměru nejvyšší marže obchodníci ve stáncích a na trzích – 37,4 %.

Po rozpadu socialistického centralizovaného maloobchodu na počátku 90. let se vyvíjela spousta malých obchůdků. Po počátečním rozmachu malých rodinných prodejen přišlo období otevřených tržnic a tržišť, kde se nabízely zejména levné oděvy, elektronika, kosmetika, případně potraviny. Postupně jejich obliba klesala, a tak se úspěšní trhovci začali stěhovat do klasických kamených obchodů.

Ve 2. polovině 90. let začaly v České republice podnikat velké nadnárodní obchodní řetězce, které lákaly zákaz-

níky na nižší ceny a na pohodlný nákup veškerého sortimentu na jednom místě.

Struktura podniků se změnila

Slučování velkých podniků v maloobchodě se projevilo také na tržbách a struktuře zaměstnaných osob – od roku 2005 se zvýšil jejich podíl zhruba o deset procent. Jestliže v roce 2005 existovalo v ČR 90 podniků s více než 249 zaměstnanci, do roku 2012 jejich počet stoupl na 107 (na celkových maloobchodních tržbách se podílely

46 %, přičemž zhruba polovina z nich je svým sortimentem prodáváno zboží zařazeno do smíšených nebo specializovaných prodejen s převahou potravinářského zboží) a zaměstnávaly 112 tis. zaměstnanců. Jejich vývoj v posledních letech však nebyl přímočarý. Řada řetězců v průběhu let z našeho trhu odešla, další se sloučily a některé střední podniky se rozrostly nad hranici s více než 249 zaměstnanci, takže se zařadily do kategorie velkých podniků.

Koncentraci podniků do větších celků dokazuje také porovnání je-

jich průměrné velikosti měřené počtem zaměstnanců. Zatímco v roce 2005 zaměstnávaly velké nespecializované řetězce s převahou potravin v průměru 1 418 zaměstnanců, v roce 2012 to bylo již 1 827 zaměstnanců, přičemž počet podniků klesl z 51 na 41. Naopak průměrná velikost velkých nepotravinářských podniků se výrazně v průběhu času nezměnila. Počet zaměstnanců se pohyboval od 530 do 580. Celkový počet těchto podniků se zvýšil z 35 v roce 2005 na 60 v roce 2012.

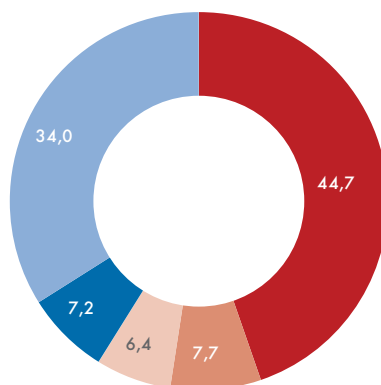
Mzdy a produktivita

Maloobchod patří dlouhodobě mezi odvětví s podprůměrnými mzdami. V roce 2012 zde činila průměrná hrubá měsíční mzda na přepočtené osoby 18 461 Kč, tj. 74 % průměrné mzdy v celém národním hospodářství, přičemž mzdy přímo úměrně závisí na velikosti podniku. Nejnižší mzdu, v průměru 13 323 Kč měsíčně,

Průměrná mzda v maloobchodě byla o čtvrtinu nižší než v celém národním hospodářství.

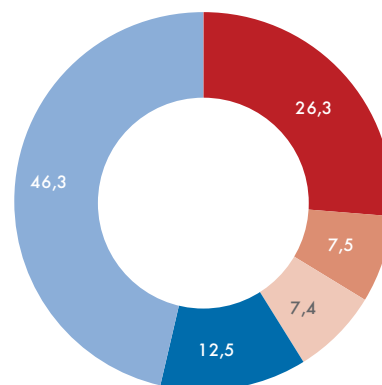
si v roce 2012 vydělali zaměstnanci v podnicích s méně než deseti zaměstnanci. Podniky s 20 až 49 zaměstnanci vyplácely svým pracovníkům v průměru 16 028 Kč měsíčně, podniky střední velikosti (50 až 249 zaměst-

Počet zaměstnaných osob podle velikosti maloobchodních podniků v roce 2012 (v %)

0-9 zaměstnanců 10-19 zaměstnanců 20-49 zaměstnanců
50-249 zaměstnanců 250 a více zaměstnanců

Tržby maloobchodních podniků podle velikosti v roce 2012 (v %)

Zdroj: ČSÚ

nanců) 20 646 Kč a v největších podnicích (s 250 a více zaměstnanci) si lidé vydělali v průměru 21 890 Kč.

díl mezi velkými a malými podniky v uplynulých letech zvyšoval. Zatímco v roce 2005 vytvořila ročně jedna zaměstnaná osoba ve velkém podniku přidanou hodnotu v průměru ve výši 313 tis. Kč (což bylo o 42 tis. Kč nad celkovou průměrnou produktivitou v maloobchodě), v roce 2012 to bylo již 472 tis. Kč, tj. o celých 142 tis. Kč víc než průměr celého odvětví. Ve výsledku to také znamená, že zatímco průměrný pracovník v maloobchodu vydělal svému zaměstnavateli v roce 2012 v průměru 2,6 mil. Kč, ve velkých podnicích na jednoho pracovníka připadá téměř o jeden milion (947 tis. Kč) větší tržba.

Marže není zisk

Od roku 2008 průměrná marže na dosažených tržbách za zboží kolísá mezi 23 a 24 %, v roce 2012 činila 23 %, tj. o 3 p. b. více než v roce 2005. Nejvyšší marži vykazují v posledních letech nejmenší podniky – mezi 25 a 27 %, nejnižší podniky střední velikosti s 20 až 50 zaměstnanci, mezi 19 a 21 %. Velké obchodní řetězce se svou marží zásadně neliší od průměru v celém maloobchodě.

Procento marže se liší zejména podle sortimentu prodaného zboží. Obecně se předpokládá, že u rychlobrátkového zboží (čerstvé potraviny,

NENÍ MOŽNÉ, ABY MARŽE BYLA VYŠŠÍ NEŽ 100 %

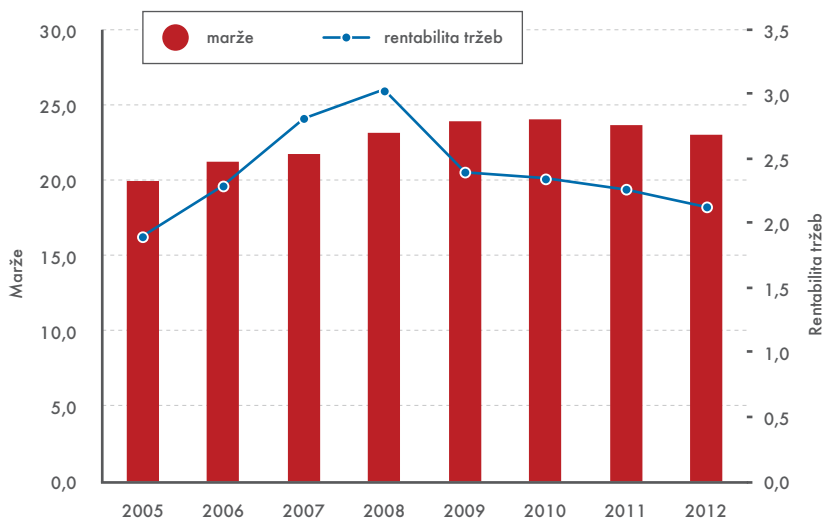
Obchodní marže, nazývaná někdy také obchodní rozpětí nebo obchodní přírůstek, je rozdílem mezi tržbami za zboží (částkou, kterou dostane obchodník od zákazníka) a náklady na prodané zboží (částkou, kterou zaplatil obchodník na pořízení zboží). Přitom o obchodní marži lze mluvit pouze v případě prodeje zboží, nikoli prodeje vlastních výrobků. Procento marže se pak počítá jako podíl marže na dosažených tržbách za zboží.

Stoprocentní marže znamená, že obchodník získal zboží zcela zadarmo, nu-

lová, že prodal zboží za stejnou cenu, za jakou nakoupil, a v případě záporné marže musel obchodník prodat zboží za nižší cenu, než za jakou ho pořídil (např. v případech likvidace prodejny nebo neprodejných zásob).

Ekonomicky je pak marže de facto výkonem obchodníka, nikoliv jeho ziskem. Obchodník z této částky musí zaplatit veškeré další náklady spojené s prodejem svého zboží – dopravu, skladování, nájem prodejních prostor, mzdové náklady vynaložené na své zaměstnance, balicí materiál, energie a další. Obchodník, pokud prodej zboží pouze nezprostředkovává, na sebe bere za výrobce riziko, že nakoupené zboží neprodá, a musí hradit vzniklé ztráty.

Vývoj marže a rentability v maloobchodě, kromě motorových vozidel (v %)

Zdroj: ČSÚ

Porovnání vývoje obou veličin ukazuje, že zvýšení marže nepřináší obchodníkům vždy větší rentabilitu tržeb. Naopak necitlivé zvýšení marže určitého zboží, a tedy i jeho ceny, může vést ke snížení zájmu kupujících o daný výrobek. Také zvýšení nákladů za energie, nájmy apod. vede obchodníky k nutnosti zvýšit marži. Pokud však náklady rostou rychleji a zájem kupujících klesá, ať už v důsledku zvýšení cen zboží, nebo snížení jejich kupní síly, rentabilita obchodníkům klesá. To bylo zřejmě příčinou skokového snížení rentability po roce 2008.

zboží denní potřeby) tvoří zpravidla menší podíl z celkové ceny zboží, než je tomu u zboží dlouhodobé spotřeby či luxusních předmětů. Souvisí to, mimo jiné, i s vyššími náklady na skladování zboží a s vyšší dobou obratu.

V roce 2012 vykázali nejnižší marži oproti průměru ze specializovaných prodejen maloobchodníci s pohonnými hmotami – 5,9 %. Zároveň doba obratu jejich zásob byla ve srovnání s ostatními obchodníky výrazně nižší

– 17,3 dne oproti průměru 40,5 dne. Marže ostatních obchodníků ve specializovaných prodejnách se pohybovala od 20,4 % v prodejnách s počítačovým a komunikačním zařízením do 31,8 % v obchodě s výrobky pro kulturní rozhled a rekreaci. V tomto odvětví je také doba obratu zásob výrazně vyšší než v celkovém maloobchodě (v roce 2012 byla 97,5 dne).

V nespécializovaných prodejnách vykázali obchodníci v průměru marži

22,4 %, z toho nespécializované prodejny potravin 22,0 %.

Z pohledu forem prodeje dosahují nejvyšší marže obchodníci ve stánkách a na trzích – v roce 2012 v průměru 37,4 %. V maloobchodě mimo prodejny, stánky a trhy, kam patří také maloobchod prostřednictvím internetu, dosahovala v roce 2012 marže 25,7 %.

Marže a rentabilita

V maloobchodě v roce 2012 dosahovali obchodníci průměrné rentability tržeb (tedy poměru hospodářského výsledku a celkových tržeb) 2,1 %.

Výrazně nižší rentabilitu tržeb ve srovnání s celým maloobchodem vykazovaly velké podniky s 250 a více zaměstnanci. V roce 2012 byla nižší než v celkovém maloobchodě o více než třetinu a dosáhla jen 1,4 % z tržeb. Nižší rentability dosahovali velcí obchodníci napříč téměř všemi maloobchodními odvětvími, vyjma prodejen s ostatním zbožím (oděvy, obuv, zdravotnické a kosmetické zboží a další).

Z porovnání průměrné rentability tržeb a podílu marže na celkových tržbách se ukazuje, že velikost podílu marže na celkových tržbách nemusí nic napovídat o ziskovosti neboli rentabilitě. Například obchodníci s počítači a komunikačním zařízením s podprůměrnou marží dosáhli v roce 2012 nadprůměrné rentability, naopak obchodníci s výrobky pro kulturu a rekreaci s jednou z nejvyšších marží vykázali rentabilitu pod průměrem celkového maloobchodu. ■

Porovnání marže v odvětví maloobchodu, kromě motorových vozidel (CZ-NACE 47) v roce 2012

Odvětví	Marže (v %)	Rentabilita tržeb (v %)
Maloobchod celkem, kromě motorových vozidel (CZ-NACE 47)	23,0	2,1
Maloobchod v nespécializovaných prodejnách (CZ-NACE 47.1)	22,4	1,9
Maloobchod s potravinami ve specializovaných prodejnách (CZ-NACE 47.2)	25,2	1,8
Maloobchodní prodej pohonných hmot (CZ-NACE 47.3)	5,9	0,0
Maloobchod s počítačovým a komunikačním zařízením ve specializovaných prodejnách (CZ-NACE 47.4)	20,4	3,2
Maloobchod s výrobky převážně pro domácnost ve specializovaných prodejnách (CZ-NACE 47.5)	28,7	2,2
Maloobchod s výrobky pro kulturu a rekreaci ve specializovaných prodejnách (CZ-NACE 47.6)	31,8	1,8
Maloobchod s ostatním zbožím ve specializovaných prodejnách (CZ-NACE 47.7)	31,0	3,7
Maloobchod ve stánkách a na trzích (CZ-NACE 47.8)	37,4	22,3
Maloobchod mimo prodejny, stánky a trhy (CZ-NACE 47.9)	25,7	3,3

Zdroj: ČSÚ

Internetový prodej roste

V roce 2013 vlastnilo počítač a přístup k internetu 67 % domácností. Rozšíření informačních technologií se projevilo také v oblasti maloobchodu, kde se nakupování přes internet stalo novou formou prodeje, která se dynamicky rozvíjí.

Monika Brzobohatá, pracovnice oddělení statistiky obchodu, pohostinství a ubytování

Podíl celkových tržeb maloobchodu realizovaných prostřednictvím internetu nebo zásilkové služby se na maloobchodu bez potravinářského zboží a pohonných hmot mezi roky 2005 a 2012 zvýšil o více než pět procent. Podíl této formy maloobchodního prodeje přitom ve sledovaném období bez výkyvů kontinuálně stoupá.

Prodej rostl i za krize

Internetové obchody jako jedny z mála skupin maloobchodních podniků vykazovaly rostoucí tendence i v obdobích, kdy domácnosti vlivem zhoršené ekonomické situace začaly šetřit, což se projevilo stagnací celkových maloobchodních tržeb (ve stálých cenách). Přestože od roku 2011 dochází k mírnému oživení maloobchodu s nepotravinářským zbožím mimo pohonných hmot, růst celkových tržeb v maloobchodě prostřednictvím internetu nebo zásilkové služby je výrazně vyšší. Celkové tržby

Tržby internetového maloobchodu se zvýšily od roku 2010 do roku 2013 o téměř 50 procent.

internetového maloobchodu ve stálých cenách se zvýšily od roku 2010 do roku 2013 o téměř 50 procent.

Rychlý rozvoj internetového obchodování nastolil však další otázky, na které statistika členěná pouze podle odvětvového třídění neuměla odpovědět. A to konkrétně, jak se rozvíjí internetové obchodování oddělené

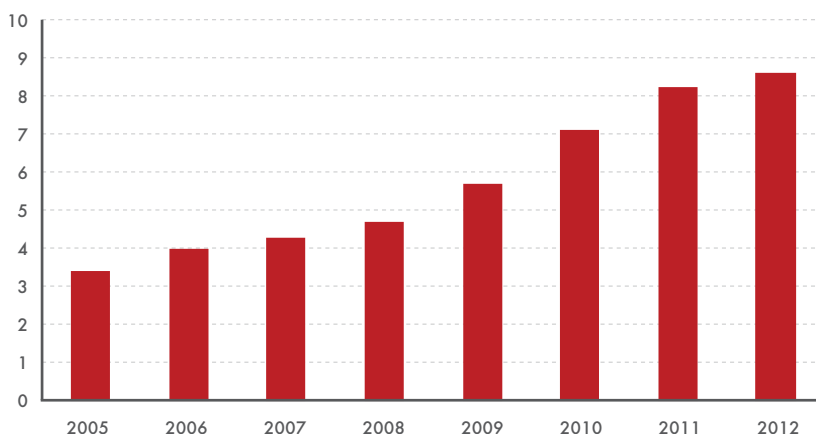
od zásilkové služby, jak se rozvíjí u obchodníků se specializovanými i nespécializovanými prodejny a, v neposlední řadě, jaký druh zboží se přes internet nejvíce prodává.

Protože takové informace dosud chyběly, rozhodl se ČSÚ provést v roce 2012 samostatné šetření zaměřené na zodpovězení těchto otázek. Šetření

FORMY PRODEJE

ČSÚ ve statistice obchodu zjišťuje a zveřejňuje data rozdělená podle převažující ekonomické činnosti podnikajících subjektů. Mezinárodní odvětvová klasifikace NACE rozlišuje prodej ve specializovaných a nespécializovaných prodejních podle druhu prodáváného zboží, a pak další formy prodeje bez rozlišení sortimentu. ČSÚ tak má k dispozici informace o objemu tržeb za zboží prodávané v maloobchodě s převahou internetové formy spolu se zásilkovou službou (CZ-NACE 47.91), kde se však jednotlivé druhy prodáváného zboží nerozlišují.

Podíl celkových tržeb za maloobchod prostřednictvím internetu nebo zásilkové služby na maloobchodě bez potravinářského zboží a pohonných hmot (2005-2012, v %)

Zdroj: ČSÚ

proběhlo výběrově u podniků odvětvově zatříděných do maloobchodu, kromě prodeje motorových vozidel.

První část šetření byla zaměřena na zjištění, zda obchodníci využívají internetové formy prodeje a jaká část tržeb byla v roce 2011 přes internet realizována. Druhá část šetření měla za cíl zjistit strukturu zboží, které se v České republice touto formou nejvíce prodávalo, případně na jaké skupiny zboží se internetový prodej zaměřoval.

Pro přehlednost byly jednotlivé druhy zboží rozděleny do 11 skupin. Výsledky zjišťování podílu tržeb v internetovém prodeji podle jednotlivých druhů sortimentního zboží nepřinesly žádné překvapivé informace. Nejvíce se, podle očekávání, přes internet prodávaly počítače, mobilní telefony a celkově elektronika a další elektrospotřebiče. Jejich podíl na tržbách byl i vzhledem k jejich ceně největší – dohromady více než 60 %.

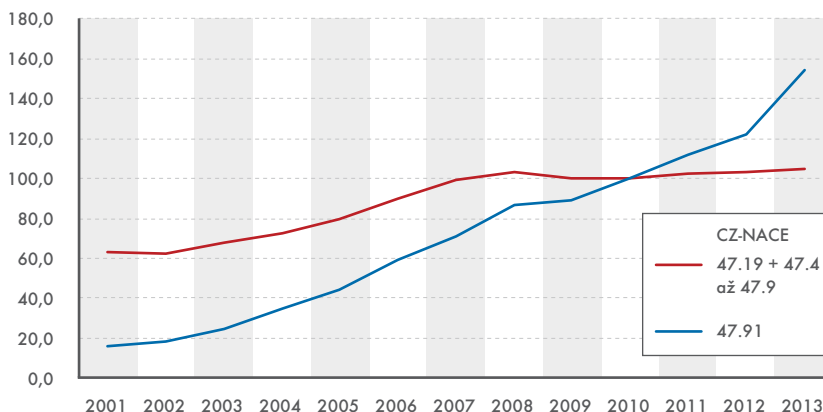
Další větší kategorií, i když vzhledem k podstatně nižším cenám jednotlivých výrobků s výrazně nižším podílem, byla kosmetika s 9% podílem internetových tržeb.

Téměř osm procent tržeb tvořilo dohromady také sportovní zboží a výrobky pro kulturní rozhled a zájmovou činnost, kam patří např. knihy, hračky, dárkové a umělecké předměty, hudební nahrávky apod. Nejméně se přes internet prodávaly potraviny, nápoje a tabák a stavební a železářské zboží. Po tomto zboží převládá poptávka v klasických kamenných prodejnách.

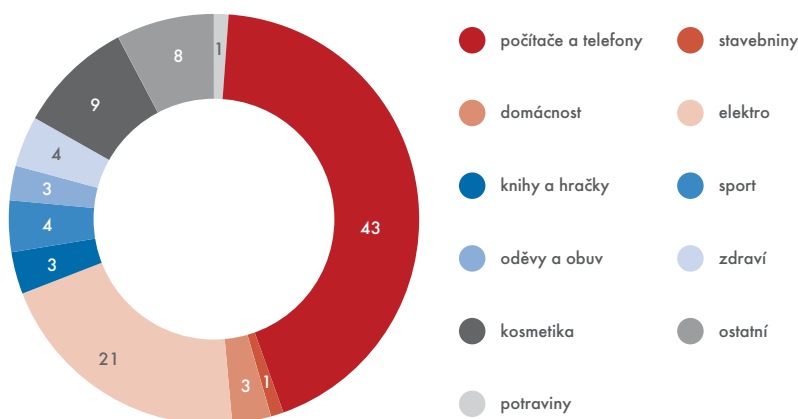
Struktura prodeje

Zajímavé je porovnání struktury prodeje jednotlivých druhů zboží přes internet v internetových obchodech, tedy tam, kde tato forma prodeje převládá, a v tzv. „kamenných“ obchodech, kde je tato forma pouze formou doplňkovou. Například prodej počítačů a komunikačního zařízení tvořil v roce 2011 z celkového objemu zboží prodaného přes internet v internetových obchodech 43 % tržeb, zatímco v „kamenných“ obchodech pouze 11 % tržeb z celkových tržeb realizovaných přes internet. Velký podíl měly v těchto obchodech tržby za potřeby pro domácnost (kromě elektrospotře-

Vývoj tržeb ve stálých cenách od roku 2001 (průměr roku 2010 = 100)

Struktura tržeb za zboží realizovaných prostřednictvím internetu (CZ-NACE 47.91, v %)

Zdroj: ČSÚ

bičů) a také oděvy a obuv, které v internetových obchodech tvořily podstatně nižší část.

Co ukázala analýza ČSÚ

Analýza výsledků tohoto šetření mimo jiné ukázala, že podniky s maloobchodními prodejnami začaly zavádět jako vedlejší formu možnost elektronického objednávání zboží, avšak i obchody s převahou internetového prodeje zřizovaly maloobchodní prodejny nebo prodejní sklady, kde má zákazník možnost si zboží nejen vyzvednout, ale i prohlédnout. Dnes hranice mezi zásilkovým prodejem a prodejem přes internet téměř neexistuje a i hranice mezi prodejem v kamenných a internetových prodejnách je značně neostrá.

Bylo prokázáno, že internetová forma realizace maloobchodního prodeje tvoří nezanedbatelnou část

maloobchodu a předpokládá se, že s postupem rozvoje dalších elektronických forem (např. v rámci sociálních sítí) se bude i nadále rozvíjet a její podíl zvyšovat. U některého sortimentu zboží, zejména potravin a zboží denní potřeby, zřejmě nebude mít nikdy dominantní podíl. Přesto se ukazuje, že i velké obchodní řetězce s převahou prodeje potravin využívají nebo uvažují o zavedení této formy prodeje. Naopak, zejména u sortimentu zboží dlouhodobé potřeby, kde pro rozhodování spotřebitele o koupi konkrétního výrobku rozhodují více technické parametry, je obliba tohoto způsobu nakupování již v současné době vysoká a bude pravděpodobně nadále stoupat. Jen čas ukáže, jak se jednotlivé formy budou vyvíjet a nakolik se budou vzájemně prolínat.

Více údajů o internetovém maloobchodu najdete na www.czso.cz. ■

Za co u nás cizinci utrácejí?

Potraviny, nápoje, tabákové výrobky, oděvy a drogistické zboží. To vše nejčastěji nakupují nerezidenti při návštěvě České republiky. Za zboží v maloobchodním prodeji v roce 2012 utratili celkově téměř 40 mld. Kč.

Zdeněk Lejsek, oddělení statistiky cestovního ruchu

Každý rok navštíví Českou republiku za účelem cestovního ruchu kolem 25 mil. zahraničních návštěvníků. Ti utratí nemalé finanční prostředky již při přípravě a plánování dovolené či cesty. Klíčová část výdajů se však odehrává právě na našem území. V roce 2012 podle údajů satelitního účtu cestovního ruchu dosáhla spotřeba osob v příjezdovém cestovním ruchu téměř 119 mld. Kč.

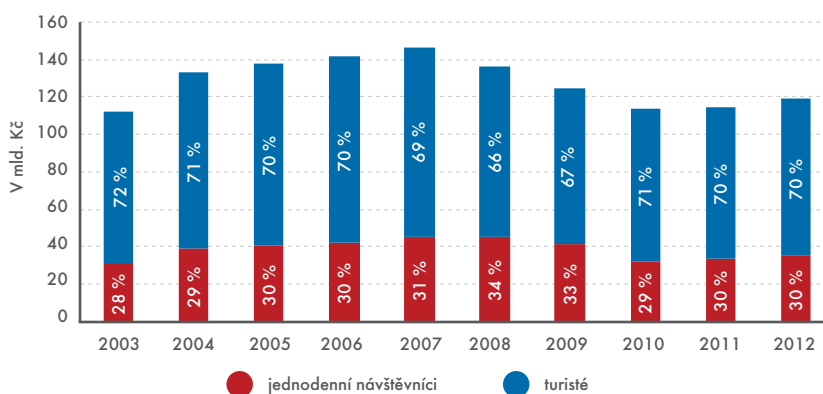
Nejčastěji nakupují zboží a pohonné hmoty

Ve struktuře spotřeby zahraničních návštěvníků podle jednotlivých položek dlouhodobě převládají právě výdaje za zboží (33 % v roce 2012) zahrnující rovněž útratu za pohonné hmoty. Není bez zajímavosti, že celkové útraty v této kategorii vzrostly meziročně o devět procent. Nerezidenti vynaložili značné obnosy také na služby osobní dopravy (21 %), ubytování (18 %) a stravování v restauracích (18 %). Zbývá desetina výdajů připadla na marže cestovních kanceláří, agentur či průvodců a ostatní položky spotřebního koše v rámci příjezdového cestovního ruchu.

Při podrobnější analýze poptávky lze vymezit i přesnější složení výdajů za zboží, tedy tu část spotřeby zahraničních návštěvníků realizovanou v maloobchodním prodeji. Jednodenní návštěvníci v letech 2009–2012 nejvíce utráceli za potraviny a nápoje zakoupené v obchodech (34 %), za nimi následoval s pětinovým podílem nákup pohonných hmot. Další část spotřeby realizovali za tabák a tabákové výrobky (14 %) či oděvy a obléčení (6 %).

V případě výdajového koše turistů byl patrný o něco nižší podíl potravin

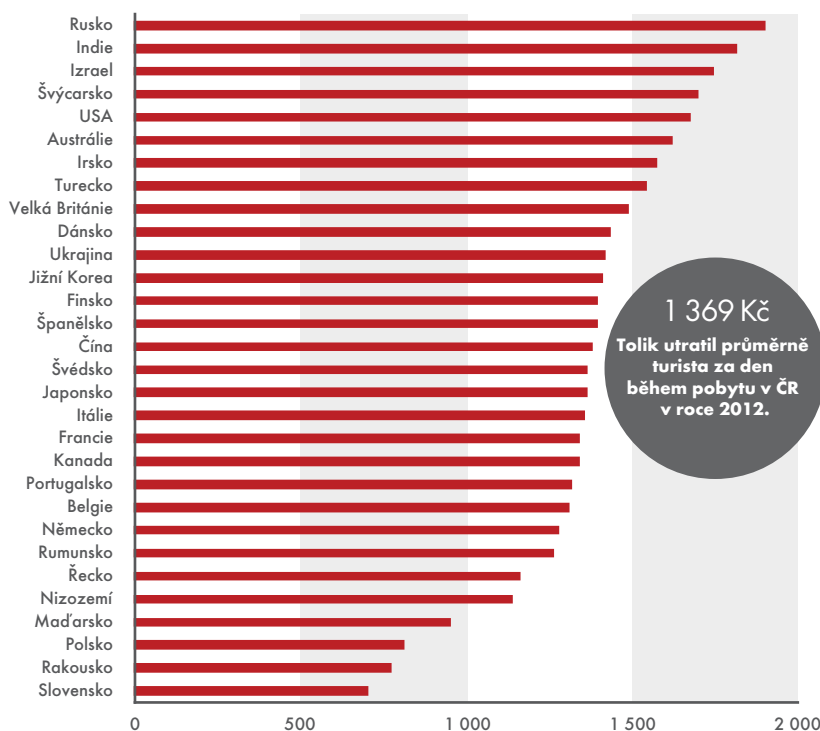
Spotřeba příjezdového cestovního ruchu v České republice v letech 2003–2012

Pozn.: Výdaje včetně odhadované části výdajů zaplacených nerezidentem předem ve své zemi směřujících do české ekonomiky.

Zdroj: ČSÚ

Průměrné výdaje turistů během pobytu v ČR podle země původu v roce 2012 (výdaje v Kč na osobu a den)

Zdroj: MMR (STEM/MARK)

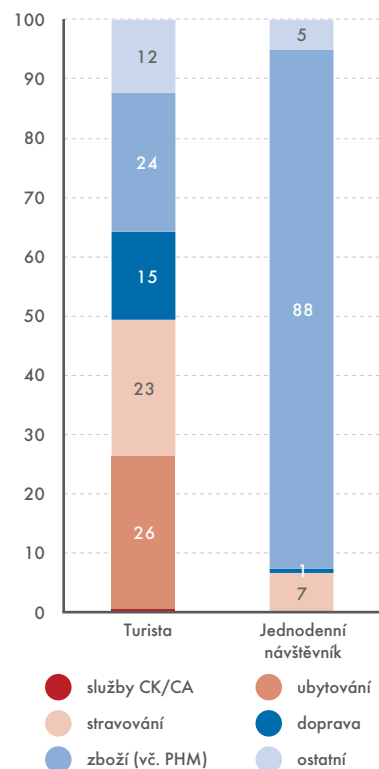
a nápojů (30 %), naopak významnější finanční prostředky utratili turisté za produkty oděvního průmyslu (15 %). Oblíbeným sortimentem pro tuto skupinu návštěvníků zůstávají i sklo, výrobky ze skla, keramika a porcelán (6 %) a samozřejmě také šperky, zlato a drahé kameny (4 %). Přesto je nutné podotknout, že podíl útrat za luxusní zboží (typu šperky, hodinky, drahá obuv, hudební nástroje) se v celkových objemech spotřeby nerezidentů ztratí.

Nejraději utrácejí Rusové – nejvíce za oděvy

Výše a struktura výdajů je odlišná zároveň podle země původu návštěvníka.

Nejvyšší průměrné útraty byly na osobu a den pobytu zaznamenány v roce 2012 u turistů z Ruské federace (1 903 Kč). Ti jsou pro cestovní ruch a potažmo českou ekonomiku významní i díky nadprůměrné délce svých pobytů. Zároveň se vyznačují specifickou skladbou spotřebního koše. Více než třetinu ze všech výdajů

Spotřební koš zahraničního návštěvníka ČR v roce 2012 (v %)

Zdroj: ČSÚ

během návštěvy a pobytu na území České republiky zanechají u prodejců oděvů a oblečení, dalších 18 % připadá na výrobky obuvnického průmyslu. Velmi v oblibě mají Rusové i české sklo a porcelán (14 %).

Dotazování nerezidentů probíhá osobně

Údaje o podrobné struktuře výdajů zahraničních návštěvníků vycházejí z šetření „Příjezdový cestovní ruch 2009–2015“, které financuje Ministerstvo pro místní rozvoj. Terénní sběr dat realizuje společnost STEM/MARK. Primárním cílem je zajištění datových podkladů pro sestavování a zpřesňování tabulek satelitního účtu cestovního ruchu a získání údajů pro odhad celkového počtu a struktury zahraničních návštěvníků v České republice. Dotazování face-to-face po vstupu do Schengenského prostoru probíhá v blízkosti 48 silničních hraničních přechodů, dále na osmi železničních stanicích, pěti letištích a dvou autobusových nádražích.

Úskalí statistiky maloobchodu

Z hlediska podílu na tvorbě hrubého domácího produktu či na celkové zaměstnanosti nepatří maloobchod mezi ta největší a nejdůležitější odvětví. Jelikož však na jeho správném fungování závisí spokojenost spotřebitelů, tedy nás všech, patří informace o maloobchodě mezi obzvlášť vyhledávané údaje.

Data o vývoji maloobchodních tržeb bývají považována za jeden z možných zdrojů informací o spotřebě domácností. Proto je také index maloobchodních tržeb ve stálých cenách zařazen mezi hlavní evropské ekonomické indikátory (Principle European Economic Indicators – PEEI).

V některých komoditách a sortimentech je však obtížné, ne-li dokonce nemožné, odlišit velkoobchod, tj. prodej podnikům, od maloobchodu, tj. prodej konečným spotřebitelům. Tento problém se týká prodeje pohonných hmot u čerpacích stanic, kde tankují jak osobní auta, tak nákladní vozy či podniková auta, a také nákupů výpo-

četních a informačních technologií a kancelářských potřeb.

Obtížnost či dokonce nemožnost rozlišit velkoobchodní tržby od maloobchodních se nejvíce ukazuje na prodeji automobilů. Proto tvoří velkoobchod a maloobchod s motorovými vozidly samostatný oddíl Klasifikace ekonomických činností (CZNACE).

Již dlouhou dobu pociťuje jak odborná, tak laická veřejnost nedostatek aktuálních informací o velikosti, sortimentní struktuře a regionálním rozložení maloobchodní sítě v České republice. Není divu. Poslední census maloobchodních prodejen se uskutečnil již v roce 1999. Od té doby se však situace na českém maloobchodním trhu radikálně změnila. Domácnosti uspokojují své potřeby v nákupních centrech, hypermarketech a supermarketech, případně v malých obchůdkách, kterých je v maloobchodní síti v České republice velké množství. Stále častěji nakupují přes internet a vyhledávají nákupní příleži-

tosti na farmářských trzích. I tato změna nákupního chování spotřebitelů statistiku komplikuje.

MARIE BOUŠKOVÁ
ředitelka odboru statistiky služeb

STATISTIKA

Statistics and Economy Journal

č. 1

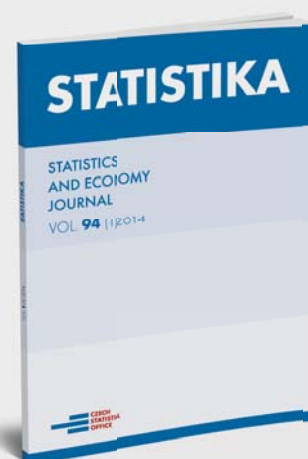
Odborný časopis vydává ČSÚ od roku 1964. Titul je zařazený v Seznamu recenzovaných vědeckých neimpaktovaných periodik v ČR (aktualizovaném v roce 2013). Vychází 4x ročně pouze anglicky (sekce: analýzy, metodologie). Cena jednoho výtisku: 66 Kč, roční předplatné včetně poštovného: 372 Kč. Časopis je zveřejňován na internetu v elektronické podobě v době vydání jeho tištěné verze.

Obsah č. 1 / 2014:

Analyses: **Lukáš Kučera:** Formation of Aggregate Demand and Supply in the Czech Republic / **Drahomíra Dubská:** Corporate Sector in the Czech Republic: What is the Role of Ownership in the Dissolution of Company? / **Martina Šimková, Jaroslav Sixta:** Statistics of Remittances in the Czech Republic / **Housila P. Singh, Ramkrishna S. Solanki, Alok K. Singh (IND):** Predictive Estimation of Finite Population Mean Using Exponential Estimators / **Bilal Mehmood, Amna Shahid (PAK):** Aviation Demand and Economic Growth in the Czech Republic: Cointegration Estimation and Causality Analysis / **Ali Satty (SUD):** A Simulation Study Comparing Two Methods to Handling Missing Covariate Values when Fitting a Cox Proportional-Hazards Regression Model / **Methodology:** **Hana Řezanková:** Cluster Analysis of Economic Data

www.czso.cz/statistika_journal

www.czso.cz

Výběrovým šetřením se nevyhneme

Jeho pohled na statistiku nejvíce ovlivnil profesor Jaroslav Hájek. „Znalosti, které jsem pod jeho vedením získával, byly neocenitelným přínosem pro mou další práci,“ říká Jiří Anděl, vysokoškolský profesor, který svou kariéru spojil s katedrou pravděpodobnosti a matematické statistiky na Matematicko-fyzikální fakultě Univerzity Karlovy v Praze.

Ondřej Vozár, oddělení matematicko-statistických metod a statistické kvality

Jak se podle vás změnila statistika v poslední době?

Krátce bych se vyjádřil jen k vývoji matematické statistiky. Podle mého názoru jsme svědky velkého rozvoje zejména abstraktních partií. Stačí porovnat obsah časopisu The Annals of Mathematical Statistics s jeho nástupci The Annals of Statistics a The Annals of Probability. Takových příkladů by se dalo uvést víc. Články popisující konkrétní statistické metody se spíše najdou v časopisech pro techniky, pro lékaře a podobně. Velké změny pochopitelně přinesl nástup počítačů.

Mohl byste popsat, jak právě ty ovlivnily váš výzkum?

Přínos počítačů by se dal rozdělit do dvou kategorií. Jednak jde o obecné využití výpočetní techniky počínaje elektronickou poštou, textovými editory, literaturou v elektronické podobě atd., jednak o využití v matematice a statistice. Uvedl bych malý příklad. V „předpočítačové době“ na naší katedře pracovala paní sekretářka a paní výpočtářka. S kolegou Karlem Zvárou jsme prováděli průzkum, jak souvisí úspěšnost studia s výsledky přijímacích zkoušek. Použili jsme na to diskriminační analýzu, napsali vzorečky a požádali paní výpočtářku o provedení výpočtů. Pracovala asi tři dny, pak přinesla výsledky. Kontrola ukázala, že je někde numerická chyba. Tak paní výpočtářka začala znovu. Dospěla k jinému, ale také chybnému výsledku. Ani třetí pokus nepřinesl správný výsledek. Bylo zřejmé, že bě-

hem dlouhého výpočtu výpočtář s velkou pravděpodobností někde udělá chybu. Když nastoupily počítače, vyměňovali si statistici informace o tom, který program má jaký nedostatek. Dnes už, alespoň pokud jde o základní výpočty, jsou programy dost spolehlivě odladěné.

V České republice jste považován za jednoho z největších odborníků na analýzu časových řad, dlouhá léta jste v této oblasti spolupracoval především s hydrology. Jak se z této pozice díváte na často diskutovaný fenomén „změna klimatu“?

Podle mého názoru se použité analýzy týkají observačních dat, nikoli dat experimentálních. To ostatně vyplývá ze samé podstaty problému. Proto je třeba na výsledky výpočtů nahlížet jen jako na určité statistické charakteristiky, které nemohou vypovídat nic o kauzální závislosti sledovaných jevů. V oblasti analýzy hydrologických dat byla k dispozici tvrdá kontrola. Pomocí vypočteného modelu byla provedena předpověď průtoků řek a pak se ukázalo, zda tato předpověď byla úspěšná či nikoli. A právě taková kontrola závěrů, ke kterým dospívají zastánci změny klimatu, mi zatím schází.

Již delší dobu se také zabýváte průzkumy veřejného mínění. Co si myslíte o jejich profesionální úrovni?

Průzkumy veřejného mínění jsou zajímavé samy o sobě. Dají se také použít jako hezká ilustrace při výuce. Navíc to máme, tak říkajíc, v rodině.

Můj syn, který také vystudoval matematickou statistiku, pracuje u instituce, která průzkumy veřejného mínění provádí.

Jsem přesvědčen, že se používají metody na dobré úrovni. Ostatně společnosti, které takové průzkumy zadávají, by rychle od takové praxe ustoupily, kdyby jim neposkytovaly správné informace.

A proč se pak předvolební průzkumy od skutečných výsledků voleb tolik odlišují?

Záležitost předvolebních průzkumů je trochu komplikovanější. Je třeba si uvědomit, že mnozí voliči mění své názory na poslední chvíli, tedy v době, kdy už je na prezentaci průzkumů vyhlášeno moratorium. Bylo by třeba vzít v úvahu nejen výsledky dotazování, ale i analýzu trendů. A to by veřejnost obtížně přijímala. Přejít od úplného zjišťování k výběrovým šetřením je patrně nevyhnutelný. Došlo k tomu i u vyspělých států.

Spíše stojíme před jiným problémem. Naše zákony v tomto směru nejsou dostatečně účinné a jejich vymáhání je mírně řečeno problematické. Stojí za to podívat se do historie, jakou důležitost statistickému zjišťování připisovali vládci. Tak třeba ve starém Římě bylo podání požadované informace povinné a muži, který by se ke sčítání nedostavil, hrozilo, že ještě ten den může být uvržen do otroctví. Nedočetl jsem se, zda se tato hrozba opravdu uskutečňovala a v jakém rozsahu, ale patrně byla dostatečně účinná.

prof. RNDr. Jiří Anděl, DrSc.

V letech 1956–1961 studoval Matematicko-fyzikální fakultu Univerzity Karlovy v Praze (MFF UK). Vědeckou přípravu absolvoval pod vedením profesora Jaroslava Hájka, odborníka světového významu v oblasti pořadových testů, teorie výběrových šetření, stochastických procesů a řady dalších oblastí. V roce 1965 obhájil kandidátskou práci, habilitoval se v roce 1972. Docentem byl jmenován v roce 1977. Titul DrSc. získal v roce 1981 a v roce 1986 byl jmenován vysokoškolským profesorem. Celou svou kariéru spojil s katedrou pravděpodobnosti a matematické statistiky MFF UK. V roce 1977 byl pověřen jejím vedením, od roku 1981 do roku 1993 byl jejím řádným vedoucím. Od roku 1993 se stal na MFF UK proděkanem. V roce 1990 byl zvolen prvním předsedou nově vzniklé České statistické společnosti. Ve své vědecké činnosti se zabýval především analýzou časových řad a matematickou statistikou. Vedle desítek odborných statí v předních světových i československých časopisech napsal řadu původních českých učebnic statistiky – Statistická analýza časových řad, Matematická statistika, Statistické metody, Základy matematické statistiky. Dosud aktivně učí a patří mezi nejoblíbenější učitele na MFF UK.

Více na <http://bit.ly/1mTHmDL>.

Co si jako statistik myslíte o trendu nahrazovat výběrová zjišťování odhady, které využívají administrativní data a registry?

Pokud jsou registry spolehlivé, není důvod proti takovému trendu něco namítat. Na druhé straně registry zachytí jen některá statistická data, takže výběrová zjišťování nepůjde ani v budoucnu zcela nahradit.

Jaká je role aplikací pro rozvoj matematické statistiky?

Aplikace jsou jedním zdrojem podnětů pro další rozvoj matematické statistiky. Například indického profesora Calyampudi Radhakrishna Raa inspirovaly aplikace v archeologii k dalším statistickým výzkumům.

Kterou aplikaci, na níž jste spolupracoval, považujete za nejpřínosnější?

Pokud jde o mé vlastní aplikace, tak záleží na tom, co se rozumí slovem nejpřínosnější. Třeba výše zmíněné aplikace v hydrologii lze označit za přínosné třeba proto, že některé byly publikovány v předních vědeckých časopisech. Na druhé straně spolupráce s podnikem Škoda v Plzni byla úspěšná, protože zadavateli ušetřila nemalé finanční prostředky. Přitom šlo o standardní aplikaci, o které se, pokud vím, nic nepublikovalo.

Byl jste prvním předsedou České statistické společnosti. Po prvotním nadšení ze znovuobjeveného spolkového života zažíváme jeho pomalý úpadek. Jakou roli přisuzujete v současné době vědeckým společnostem?

Role vědeckých společností je nemalá. Nejde jen o organizaci vědeckého života, ale i o rozvoj mezilidských vztahů a kontakty mezi kolegy. Podle mého názoru založením České statistické společnosti se podařilo vybudovat dobré vztahy mezi Českým statistickým úřadem, Vysokou školou ekonomickou v Praze a Matematicko-fyzikální fakultou Univerzity Karlovy v Praze. I kdyby žádná další spolupráce neexistovala, již tento fakt stojí za všechnu tu nezbytnou organizační práci. Ostatně třeba takoví lékaři, právníci, lékárníci a další jsou hrdí na své stavovské a odborné společnosti a snaží se zvyšovat jejich prestiž.

Více než padesát let učíte a vaše hodiny jsou pověstně vysokou úrovní a přesností výkladu. Jsou dnešní studenti přicházející na vysoké školy připraveni z matematiky o tolik hůře než dříve, jak se často uvádí ve sdělovacích prostředcích?

Myslím, že matematická připravenost uchazečů přijatých na Matematicko-fyzikální fakultu Univerzity Karlovy v Praze se v poslední době nijak podstatně nemění. Máme možnost to posoudit na základě testu ze středoškolské matematiky, který studenti prvního ročníku absolvují na úvodním soustředění na Albeři. Někdy se zdá, že výsledky jsou horší a horší, ale pak zas přijde obrat. Rozdíl však může být v pracovní morálce. My jsme tvrdě studovali od první přednášky. Dnešní studenti většinou začnou intenzivně pracovat až na své bakalářské nebo diplomové práci. Téma je obvykle zaujme a vidí, že jsou schopni odvodit nové a přitom zajímavé výsledky. ■

Rekordní účet domácností za zdraví

V roce 2012 utratili Češi za své zdraví 43,63 mld. Kč, z toho za léky a prostředky zdravotnické techniky více než 22 mld. Kč. V budoucnu zaplatí ještě více, v EU28 patříme k zemím s nejnižší spoluúčastí pacientů na úhradách zdravotní péče.

Vladimíra Kalnická, oddělení statistiky vzdělávání, zdravotnictví, kultury a sociálního zabezpečení

Již od roku 2008 se výdaje domácností na zdravotní péči pohybují nad hranicí 40 mld. Kč. V roce 2012 bylo dosaženo jejich maximální výše – 43,63 mld. Kč. Přitom ještě v roce 2005 činily 23 mld. Kč. O sedm let později tak vzrostly téměř o 90 % (u zdravotních pojišťoven o třetinu – ze 170 mld. Kč v roce 2005 na 226 mld. Kč v roce 2012).

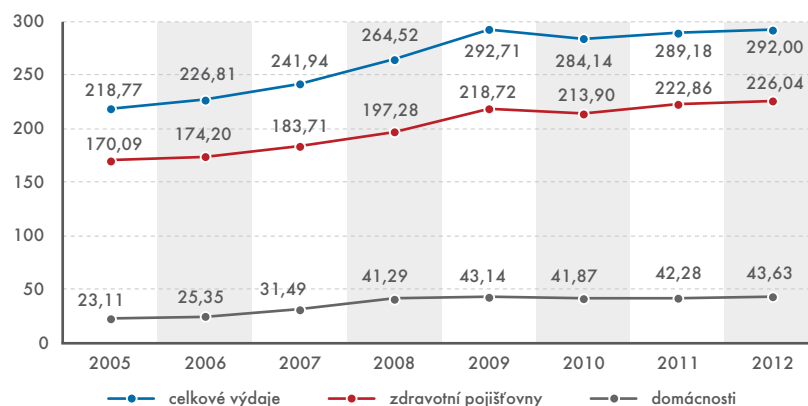
Největší část finančních prostředků utratily české domácnosti za léky a prostředky zdravotnické techniky – více než 27 mld. Kč, což byly zhruba dvě třetiny jejich nákladů na zdravotní péči.

CO UŽ SI SAMI PLATÍME

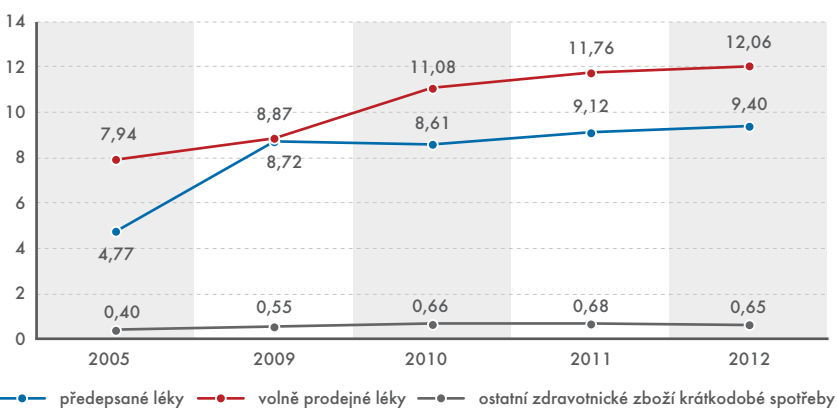
Náklady na zdravotnictví nejen v České republice každoročně stoupají a výnosy z veřejného pojištění nestačí tento nárůst pokrýt. V posledních letech výrazně narůstá význam plateb domácností, které byly v minulosti spíše doplňkovým zdrojem financování. V převážné většině případů si domácnosti platí léky, doplňky stravy, kosmetické operace, laserové zákroky či očkování, které nejsou hrazeny z veřejného zdravotního pojištění. Významný podíl výdajů domácností představují též platby za nadstandardní služby u stomatologů. Další, byť méně významné, jsou platby za lůžka, nadstandardně vybavené pokoje v nemocnicích a platby za různá potvrzení především u praktických lékařů.

Další podrobnosti o výdajích za zdravotní péči za rok 2012 i z ostatních finančních zdrojů najdete na <http://bit.ly/1jume7G>.

Výdaje domácností na zdravotní péči, 2005–2012 (v mld. Kč)

Výdaje domácností na léky 2005, 2009–2012 (v mld. Kč)

Zdroj: ČSÚ

Výdaje domácností za předepsané léky kulminovaly v roce 2008, když vzrostly na 9,878 mld. Kč. V letech 2009–2010 pak mírně klesly. Jejich postupný trend se zastavil v roce 2011. V roce 2012 již zase stoupaly a dosáhly hodnoty 9,4 mld. Kč.

Zato výdaje za volně prodejné léky postupně rostou již od roku 2009. Při posledním šetření ČSÚ byl zaznamenán nárůst výdajů za léky bez receptu

o více než jednu třetinu v porovnání s uvedeným rokem 2009. Absolutní hodnota 12,06 mld. Kč je prozatím nejvyšší od roku 2000.

Dopad regulačních poplatků

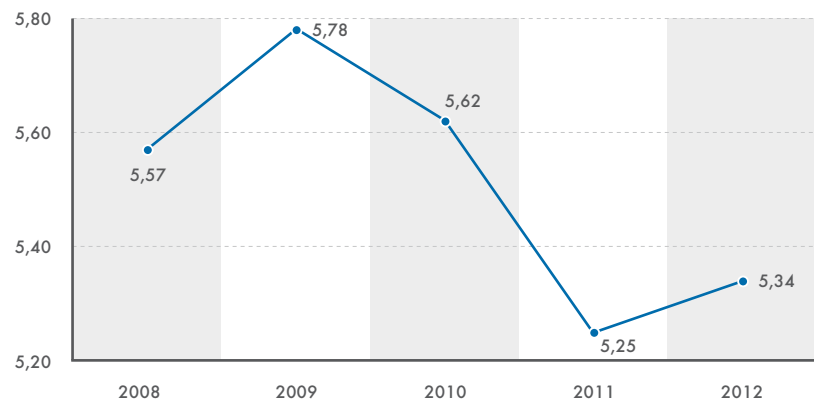
Od ledna 2008 se staly i regulační poplatky nedílnou součástí přímých výdajů domácností. V roce 2012 za ně domácnosti zaplatily 5,34 mld. Kč

PODÍL SOUKROMÝCH VÝDAJŮ NA ZDRAVOTNÍ PÉČI VE VYBRANÝCH ZEMÍCH EU28

Přestože členské státy EU28 mají velmi propracovanou sociální politiku, celá zdravotní péče včetně léků není nikde hrazena ze systému zdravotního pojištění, tedy ani u nás ne. Soukromé výdaje (do kterých se řadí přímá vydání domácností, výdaje neziskových institucí a firem na zdraví zaměstnanců či soukromé zdravotní pojištění) dosáhly v roce 2012 v České republice 15,8 %, z toho 14,9 % tvořily přímé platby obyvatel.

V členských zemích Evropské unie jsou tyto výdaje mnohem vyšší. V Maďarsku a Portugalsku tvoří dokonce 35 % a v Irsku 33 %. Na opačném pólu stojí Dánsko (14,9 %), Spojené království (17,2 %) a Švédsko (18,4 %).

Výdaje domácností za regulační poplatky, 2008–2012 (v mld. Kč)

Výdaje na regulační poplatky, 2008–2012 (v mld. Kč)

Poplatky	2008	2009	2010	2011	2012
Za recept	2,41	2,66	2,66	2,46	1,86
Za návštěvu lékaře	1,81	1,65	1,53	1,37	1,47
Za hospitalizaci	1,18	1,26	1,24	1,24	1,82
Za pohotovost	0,18	0,21	0,19	0,18	0,18
Celkem	5,58	5,78	5,62	5,87	5,33

Zdroj: ČSÚ

(oproti roku 2011 šlo o nárůst o 1,7 procentních bodů). Za poplatky za recept, resp. za předepsané léčivé přípravky či potraviny pro lékařské účely, zaplatily 1,86 mld. Kč, za hospitalizaci v nemocnici, ústavní a lázeňskou péči vydaly 1,82 mld. Kč, za návštěvu u lékaře 1,47 mld. Kč a za pohotovost 0,18 mld. Kč.

I když regulační poplatky vyvolaly ve společnosti bouřlivou debatu, nakonec se ukázalo, že jejich zavedením se snížil počet návštěv na pohotovosti i v běžných ambulancích. Nejvíce se to odrazilo na množství lidí přicházejících na lékařské služby první pomoci.

V roce 2009 došlo k opětovnému nárůstu regulačních poplatků za ošetření na pohotovosti i za počet předepsaných léků. Lidé si na ně pak tak zvykli, že už je od častějšího využívání pohotovostních služeb neodradily. Jejich počet se v porovnání s rokem 2008 ještě zvýšil.

Zatímco ještě v roce 2008 tvořily poplatky za návštěvu lékaře 32 % všech uhrazených poplatků, o rok později se jejich zastoupení už snížilo na 28 %. Zmíněný pokles byl částečně ovlivněn i zrušením regulačního poplatku za návštěvu lékaře pro děti do 18 let s výjimkou návštěvy klinického psychologa a logopeda. Tato změna vstoupila v platnost 1. dubna 2009.

V roce 2011 zůstaly poplatky za hospitalizaci na stejné úrovni jako v roce předchozím i přesto, že od 1. 12. 2011 došlo ke změně výše regulačního poplatku za jeden den pobytu v nemocnici, ústavním či lázeňském zařízení z 60 Kč na 100 Kč. Výše poplatků za recept a za využití pohotovostních služeb poklesla o šest, resp. sedm procent. Meziroční srovnání ukázalo 10% pokles výdajů za návštěvu lékaře. Od zavedení regulačních poplatků v roce 2008 se celková výše regulačního poplatku za návštěvu lékaře snížila o 31 % a dosáhla zatím svého historického minima.

Rok 2012 přinesl výrazné zvýšení výdajů za hospitalizaci právě z důvodu zavedení vyššího regulačního poplatku. Celková výše regulačního poplatku za návštěvu lékaře se zvýšila o sedm procent.

Poplatky za využití pohotovostních služeb v roce 2012 zůstaly na stejné úrovni jako v roce předchozím. Meziroční srovnání ukazuje téměř čtvrtinový pokles regulačního poplatku za recept. S novým rokem se změnil koncept platby za recept. Od 1. 1. 2012 se již neplatilo 30 Kč za jednotlivé položky, ale za celý recept, což ovlivnilo výrazné snížení výše tohoto poplatku.

Více na <http://bit.ly/1jume7G>.

Výdaje domácností na léky a prostředky zdravotnické techniky (v mld. Kč)

	2005	2009	2010	2011	2012
Léky	13,11	18,14	20,34	21,55	22,11
předepsané léky	4,77	8,72	8,61	9,12	9,40
volně prodejné léky	7,94	8,87	11,08	11,76	12,06
ostatní zdrav. zboží	0,40	0,55	0,66	0,68	0,65
Prostředky zdravotnické techniky (PZT)	4,34	5,58	5,66	5,54	5,56
brýle	3,34	4,30	4,36	4,27	4,28
OP pomůcky	0,27	0,34	0,35	0,34	0,34
ostatní PZT	0,73	0,94	0,96	0,94	0,94

Zdroj: ČSÚ

Jaké jsou vědomosti a dovednosti dospělých

Na přelomu roku 2011 a 2012 se uskutečnil v České republice Mezinárodní výzkum vědomostí a dovedností dospělých (PIAAC). Z jeho výsledků se dozvídáme nejen to, jak jsou na tom naši dospělí občané ve srovnání s občany v dalších vyspělých zemích, ale také, jak se změnily dovednosti dospělé populace v průběhu uplynulých čtrnácti let.

Jana Straková, Dům zahraniční spolupráce

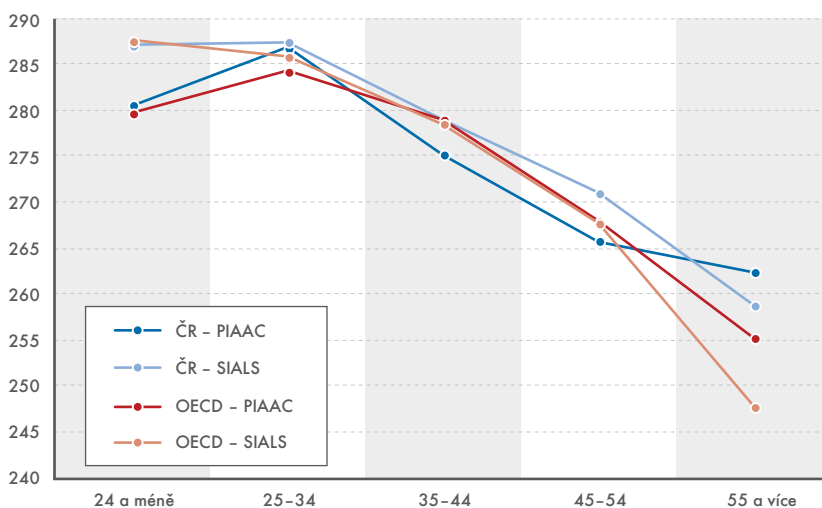
Celkově nejlepšího hodnocení dosáhli dospělí z Finska, Nizozemska, Norska a Švédska. Jejich výsledky byly nadprůměrné ve všech sledovaných oblastech. Japonci byli absolutně nejlepší ve čtenářské a numerické gramotnosti, ale v řešení problémů byli pouze průměrní. Irsko, Polsko a Spojené státy měly naopak ve všech třech sledovaných oblastech podprůměrné výsledky. Itálie a Španělsko měly podprůměrné výkony ve čtenářské a numerické gramotnosti a neúčastnily se testování v oblasti řešení problémů.

Česká republika dosáhla nadprůměrného výsledku v numerické gramotnosti a průměrného výsledku ve čtenářské gramotnosti a při řešení problémů v oblasti informačních technologií. Podíl dospělých, kteří nebyli schopni, resp. ochotni pracovat s počítačem, se v ČR nelišil od průměru zúčastněných zemí. Tvořil jednu čtvrtinu dospělých.

Velké rozdíly nejsou ani tak mezi státy, jako spíše v rámci jednotlivých zemí. Rozdíl mezi 5. a 95. percentilem je v České republice v matematické i čtenářské gramotnosti relativně malý. ČR má také v obou oblastech jednu z nejvyšších hodnot 5. percentilu, což znamená relativně dobré dovednosti osob s nejnižší úrovní matematické i čtenářské gramotnosti.

Srovnání výsledků mezi výzkumy PIAAC a IALS v ČR ukazují, že čtenářské dovednosti dospělých Čechů se v uplynulých 15 letech ani nezlepšily ani nezhoršily. Rozdělení výsledků v populaci je rovněž stejné.

Porovnání výsledků jednotlivých věkových kohort ve výzkumech IALS a PIAAC

Zdroj: PIAAC

CÍLEM VÝZKUMU PIAAC BYLO ZJISTIT, CO DOSPĚLÍ UMĚJÍ

Výzkum PIAAC (Programme for the International Assessment of Adult Competencies) je součástí strategie OECD zaměřené na rozvoj a aktivaci dovedností a jejich efektivní využívání (OECD Skills

Strategy). Byl to již druhý výzkum vědomostí a dovedností dospělých, který se v ČR uskutečnil. Zúčastnilo se ho celkem 24 vyspělých zemí. První výzkum International Adult Literacy Survey (IALS) byl realizován v roce 1998. Tento program je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR.

V obou výzkumech vykazuje ČR relativně úzké rozdělení a poměrně vysokou hodnotu 5. percentilu, která svědčí o relativně dobrých dovednostech občanů s nejhorsími výsledky. Dovednosti nejmladší populace se zhoršily, což se netýká pouze ČR. Hypotéza, že v mezinárodním srovnání dochází k mimořádně vysokému zhoršování vědomostí a dovedností mladých Čechů, kterou na-

stolily výsledky šetření PISA 2009, se tedy nepotvrdila.

Srovnání relativního umístění ve čtenářské a matematické gramotnosti odpovídá trendům v žákovské populaci. Ukazuje se, že dochází k mírnému zlepšení v umístění ve čtenářských a mírnému zhoršení v umístění v matematických žebříčcích. Ve výzkumu IALS se ČR umístila ve čtenářské gramotnosti na devátém místě, ve

výzkumu PIAAC na místě sedmém. V matematické, resp. numerické gramotnosti, došlo k propadu ze třetího na sedmé místo.

Rozdíly mezi muži a ženami

Ve čtenářské gramotnosti dosahují v zemích OECD muži průměrné skóre 274, zatímco ženy 272. V průměru tak nejsou výsledky mužů a žen příliš odlišné a v mnoha zemích jsou statisticky nevýznamné. V numerické gramotnosti jsou rozdíly výraznější: v zemích OECD dosahují muži průměrné skóre 275, zatímco ženy jen 264. V České republice jsou rozdíly spíše nižší (muži: 280, ženy: 271). V dovednosti řešení problémů dosahují muži v zemích OECD průměrné skóre 286, zatímco ženy 280. Ve všech zemích dosahují muži v této dovednosti vyšší hodnocení, rozdíly se ovšem výrazně liší napříč zeměmi. Česká republika se řadí k zemím s menšími statisticky nevýznamnými rozdíly – muži dosahují průměrné skóre 285, zatímco ženy 281.

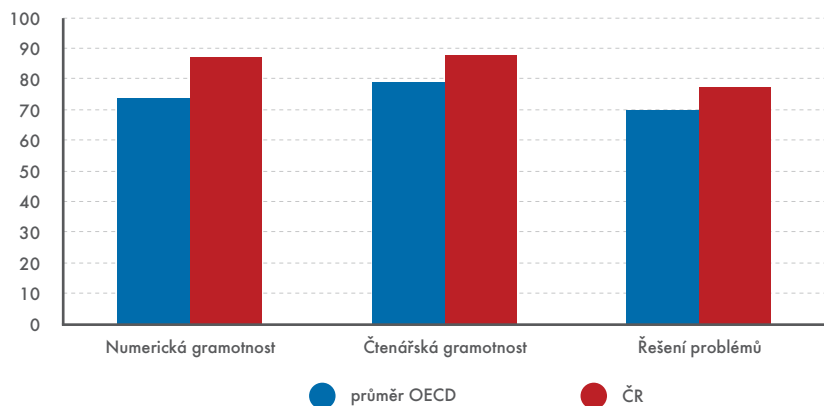
Výsledky podle vzdělání a rodinného zázemí

Spolu s nárůstem podílu vysokoškoláků v populaci (čistá míra vstupu do terciárního vzdělávání se od roku 1989 více než ztrojnásobila) došlo od roku 1998 ke zhoršení výsledků této vzdělanostní skupiny. Stále však jsou ve všech sledovaných oblastech dovednosti českých vysokoškoláků ve všech věkových kategoriích, včetně té nejmladší, lepší, než je průměr OECD.

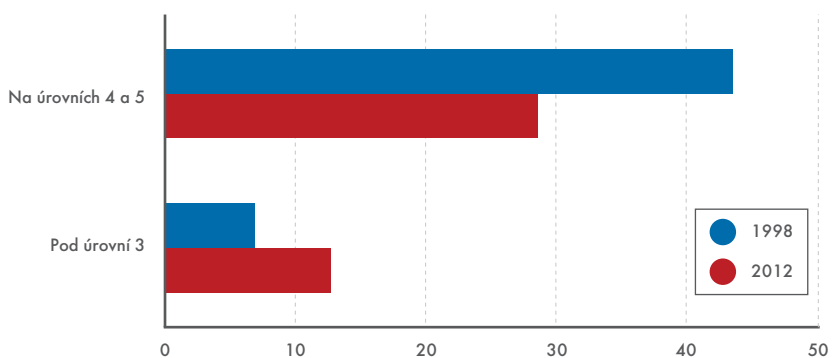
Mezinárodní výzkumy vědomostí a dovedností v žákovských populacích neumožňují porovnávat výsledky absolventů různých typů škol. Ve výzkumu PIAAC byl proveden nadvýběr mladých lidí ve věku 16–34 let, aby bylo možno toto porovnání provést. Výzkum prokázal velké rozdíly mezi absolventy odborných maturitních a odborných nematuritních oborů. Tyto rozdíly se od roku 1998 zvýšily.

Výzkum ukázal, že lidé s lepším socioekonomickým zázemím (měřeným prostřednictvím vzdělání rodičů) dosahují významně lepších výsledků než lidé se zázemím méně příznivým.

Podíl vysokoškolsky vzdělaných osob ve věku do 34 let na vyšších úrovních způsobilosti (úroveň 3 a výše)

Podíl vysokoškolsky vzdělaných osob ve věku do 34 let na nejvyšších a nejnižších úrovních způsobilosti, čtenářská gramotnost *)

*1 Pozn.: Ve výzkumu PIAAC byli i respondenti podle svých výsledků rozřazeni na 5 úrovní způsobilosti. Na úrovních 4 a 5 se nacházeli respondenti s výbornými výsledky, na hladinách 1 a 2 respondenti s nízkými dovednostmi.

Zdroj: PIAAC

V průměru zemí OECD dosahují respondenti, jejichž alespoň jeden rodič dosáhl terciárního vzdělání, ve čtenářské gramotnosti skóre 295. U respondentů, kde alespoň jeden rodič dosáhl střední školy, je to 278, zatímco u těch, kde ani jeden z rodičů nedosáhl střední školy, již jen 256.

V České republice jsou rozdíly mezi respondenty s nejvyšším a nejnižším socioekonomickým statusem nadprůměrně vysoké. Závislost úrovně gramotnosti na socioekonomickém statusu je navíc silnější v mladší věkové kohortě než u starších občanů. To znamená, že dochází k dalšímu zvyšování rozdílů v dovednostech lidí s příznivým a méně příznivým zázemím. Výsledky výzkumu PIAAC tak potvrzují poznatky ze žákovské populace týkající se relativně silné a rostoucí závislosti vědomostí a dovedností na rodinném zázemí.

Ve výzkumu byly sledovány rovněž neekonomické efekty, tedy souvislost

mezi úrovní gramotnosti a subjektivním hodnocením vlastního zdraví, mírou důvěry v ostatní, dobrovolnictvím a pocitem vnitřní politické efektivity (tedy subjektivním pocitem ohledně možnosti ovlivnit politické rozhodování). Ačkoli vyšší úroveň čtenářské gramotnosti pozitivně souvisí se všemi čtyřmi sledovanými faktory, míra těchto vztahů se mezi zeměmi velmi liší.

Zatímco v zemích, jako jsou USA, Německo, Austrálie či Spojené království, je vztah mezi čtenářskou gramotností a sledovanými neekonomickými faktory velmi silný, v zemích, jako jsou Japonsko či Finsko, je podstatně nižší.

Pokud jde o Českou republiku, čtenářská gramotnost vykazuje pozitivní asociaci se všemi sledovanými faktory. Vliv čtenářské gramotnosti na subjektivně pocítované zdraví a důvěru je ve srovnání s ostatními zeměmi nadprůměrný. ■

Kvalita pracovních míst se zhoršuje

Počtům lidí bez práce se obecně věnuje velká pozornost. Přitom horším trendem než samotná nezaměstnanost je zhoršování kvality pracovních míst. Přestože se tento trend, tj. špatné pracovní podmínky a nízké mzdy, týká nás všech, příliš se o něm nemluví.

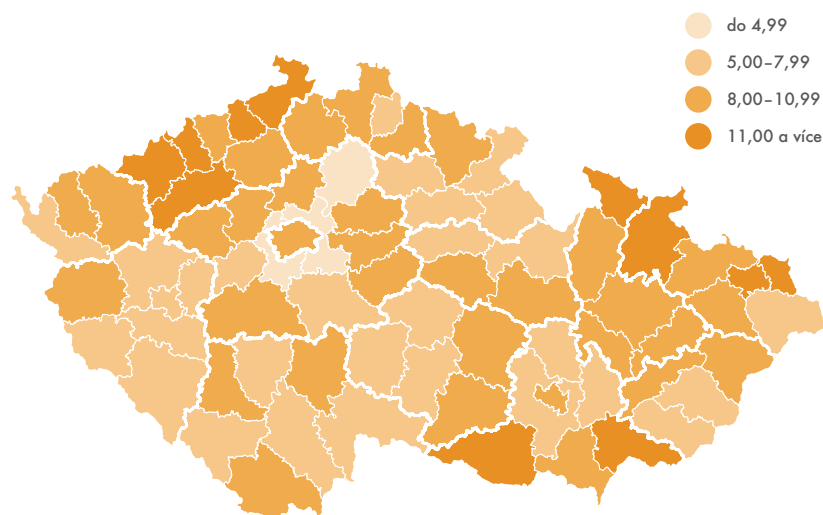
Dalibor Holý, ředitel odboru statistiky trhu práce a rovných příležitostí ČSÚ

Reálný růst průměrného výdělku se v posledních letech stále snižoval. Od roku 2012 hovoříme již o jeho propadu. Nízké výplaty zaměstnanců přitom znamenají snižování spotřeby domácností, méně zakázek firmám, nižší daňový výnos pro stát a tedy hospodářský útlum s tlakem na další propouštění.

Problém je s využíváním pracovní síly

Ze statistických dat lze poměrně snadno vyčíst, že česká ekonomika má evidentní problém s využíváním pracovní síly. Třebaže nezaměstnanost je u nás relativně nižší než ve většině států Evropské unie, půlmilionová masa lidí, která by mohla pracovat a vytvářet hodnoty, je bez práce. Přetlak nabídky pracovní síly už nenutí zaměstnavatele o své zaměstnance pečovat. Důsledkem toho je zhor-

Podíl nezaměstnaných na počtu obyvatel v okresech ČR k 31. 3. 2014 (v %)

Zdroj: MPSV

šování kvality pracovních míst. Zaměstnanci, kteří mají strach, aby nezůstali bez práce, tak pracují za nízké mzdy často ve špatných pracovních podmínkách.

Regiony, kde je každý osmý bez práce

Využívání pracovní síly souvisí s oblastmi, ve kterých lidé v práceschopném věku (15–64 let) žijí. Podle čes-

bylo v březnu 2014 bez práce 8,3 % osob. Ovšem v některých okresech, např. Bruntál, Most a Jeseník, byla bez práce každá sedmá osoba. Významným faktorem v oblasti lidských zdrojů je délka nezaměstnanosti. Čím déle trvá, tím komplikovanější je nalezení zaměstnání.

V této souvislosti je třeba zmínit fakt, že nezaměstnanost je silně sezónní záležitostí. V lednu a v únoru pravidelně dosahuje maxima v souvislosti s ome-

HISTORICKÉ MAXIMUM NEZAMĚSTNANÝCH BYLO SPÍŠE HROU S ČÍSLY

Na konci loňského roku dosáhl počet registrovaných uchazečů o zaměstnání na Úřadu práce 596,8 tis., letos v lednu se dostal až na 629,3 tis. a média začala psát o historicky rekordní nezaměstnanosti. Ve skutečnosti šlo pouze o její běžný zimní výkyv. Na konci března počet uchazečů již poklesl na 608,3 tis. Zmírnil se i trend nárůstu – ještě v červnu 2013 byl meziročně vyšší o 14 %, v lednu 2014 se zvýšil „jen“ o 7 % a v březnu byl pouze třiprocentní.

Podle definice Mezinárodní organizace práce bylo na konci roku 2013 v ČR zhruba 355 tis. nezaměstnaných osob, což bylo o 24 tis. méně než v roce 2012.

kého domácího ukazatele „podíl nezaměstnaných osob“, jenž umožňuje podrobné regionální srovnání,

zením prací v zemědělství, stavebnictví a dalších oborech závislých na počasí. Naopak v květnu a červnu bývají čísla

vždy nejnižší. Na konci jara tedy dochází k poklesu, aniž by to nutně souviselo s ekonomickým cyklem.

Důležitou otázkou nadále zůstává, jak se pracovní trh vyrovnává s přílivem čerstvých uchazečů z řad absolventů, kteří patří mezi ohrožené skupiny. Přestože počet pracovních míst v posledních měsících roste, zaměstnavatelé dávají přednost lidem s praxí.

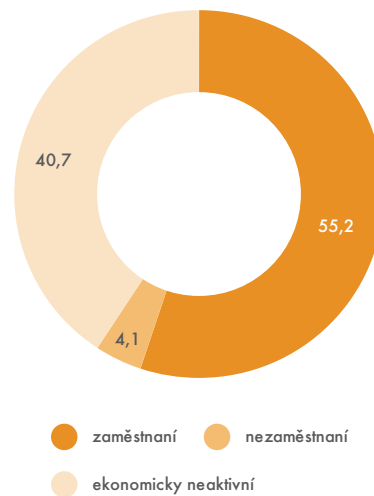
ČSÚ zjišťuje

Mezi odbornou i laickou veřejností jsou ohledně počtu nezaměstnaných značné nejasnosti. Přitom již dlouhou dobu má Česká republika dva informační zdroje a tudíž i dvoje různá čísla. Jednak ČSÚ zjišťuje volnou pracovní sílu, tj. lidi hledající práci bez ohledu na oficiální registraci, a pak Úřad práce zachycuje počet uchazečů o zaměstnání, kteří se registrují na jeho pobočkách.

Podle Mezinárodní organizace práce se za „nezaměstnané“ považují jen ti, kteří si práci aktivně hledali a jsou schopni do ní neprodleně nastoupit.

Zdrojem o počtech nezaměstnaných podle zjišťování Českého statistického úřadu je Výběrové šetření pracovních sil známé pod zkratkou VŠPS. Tazatelky ČSÚ navštěvují vybrané domácnosti a vyptávají se na pracovní

Ekonomické postavení populace ve věku 15–64 let, 2013 (v %)

Zdroj: ČSÚ

aktivitu jejích členů. Jejich první otázka pro každého dospělého zní, zda v daném týdnu pracoval za odměnu. Každý, kdo někde pracoval alespoň jednu hodinu, je pak považován za pracujícího a nemůže tedy vstoupit do statistiky nezaměstnaných. Za zaměstnané osoby jsou ještě považováni ti, kteří mají formální vztah k zaměstnavateli, třebaže v týdnu nepracovali, např. lidé na dovolené či neschopence.

Za „nezaměstnané“ se považují jen ti, kteří si práci aktivně hledali a jsou schopni do ní neprodleně nastoupit. Tyto podmínky výpočtu nezaměstnaných si nevymysleli statistici z ČSÚ, nýbrž se řídí mezinárodní definicí nezaměstnaného podle Mezinárodní organizace práce (ILO). Lidé, kteří obě podmínky nesplňují, nejsou „nezaměstnaní“, i když jsou bez práce. Do statistik vcházejí jako ekonomicky neaktivní, podobně jako děti, studující, matky na rodičovské dovolené či nepracující důchodci.

Podle definice ILO bylo na konci roku 2013 v České republice zhruba 355 tis. nezaměstnaných osob, což bylo o 24 tis. méně než v roce 2012. Ovšem existovalo tu dalších asi 140 tis. ekonomicky neaktivních lidí, kteří by pracovat chtěli. Nemohli však být zařazeni do kategorie „nezaměstnaní“, neboť by nebyli schopni neprodleně nastoupit do práce, pokud by jim byla

nabídnu. To se týkalo např. matek s malými dětmi, které neměly zajištěné hlídání.

Úřad práce registruje

Druhým zdrojem údajů o nezaměstnaných je evidence Úřadu práce. Poskytuje však zcela odlišný pohled. Vychází totiž z toho, že eviduje uchazeče o zaměstnání, kterým úřad poskytuje své služby a pomáhá při zprostředkovávání zaměstnání. Teoreticky bychom se mohli domnívat, že – vzhledem k tomu, že ne všichni si hledají zaměstnání prostřednictvím Úřadu práce – bude tato statistika vykazovat nižší počty než údaje z ČSÚ. Jenže česká realita je zkrátka česká realita.

Každý, kdo přijde o práci, má tři

PODÍL NEZAMĚSTNANÝCH OSOB (K 31. 3. 2014)

8,3 %

Podíl nezaměstnaných osob je ukazatel Úřadu práce, který poměruje počet registrovaných uchazečů o zaměstnání ke všem obyvatelům daného regionu, tedy i ekonomicky neaktivním. Vyjadřuje tak, jaká část občanů se ocitla v problematické situaci. Tento ukazatel není mezinárodně srovnatelný, ale je velmi důležitý pro srovnávání situace v různých okresech.

dny na to, aby se zaregistroval na Úřadu práce, jinak za něj stát nebude platit zdravotní pojištění. Proto kroky každého „rozumného“ člověka vedou ihned po ztrátě zaměstnání na „pracák“. Jenže mnoho lidí zůstává v jeho evidenci, i když si začne porůznu přivydělávat. Dále i v případech, kdy nepřilíží dobře placenou práci nevnímají jako „konečnou stanici“.

Statistika Českého statistického úřadu také dokazuje, že se spektrum „podřadných“ zaměstnání rozrůstá. Z jeho dat vyplývá, že se zkracuje průměrná pracovní doba. Na trhu se totiž zvyšuje nabídka zaměstnání na kratší pracovní dobu a vzrůstá i počet úvazků na dobu určitou. Tomu pak ale odpovídá i výše odměny. ■

MÍRA NEZAMĚSTNANOSTI V 1. ČTVRTLETÍ 2014

6,9 %

Míra nezaměstnanosti je podíl osob splňujících definici nezaměstnaného ku součtu nezaměstnaných a zaměstnaných (pracovní síle). Ukazuje, jak velká část pracovní síly zůstává nevyužitá. Počítá se jen z údajů ČSÚ z Výběrového šetření pracovních sil. Sezónně očištěný údaj ČSÚ publikuje Eurostat každý měsíc v rámci zprávy o nezaměstnanosti za všechny země Evropské unie.

Singles tvoří již pětinu domácností jednotlivců

Žijí sami, je jim mezi 20 a 39 lety, jsou většinou svobodní, ekonomicky aktivní a mají vyšší úroveň vzdělání. Že jejich počet stále roste, potvrdily i výsledky posledního sčítání lidu.

Pavlaína Habartová, oddělení metodiky, analýz a diseminace sčítání

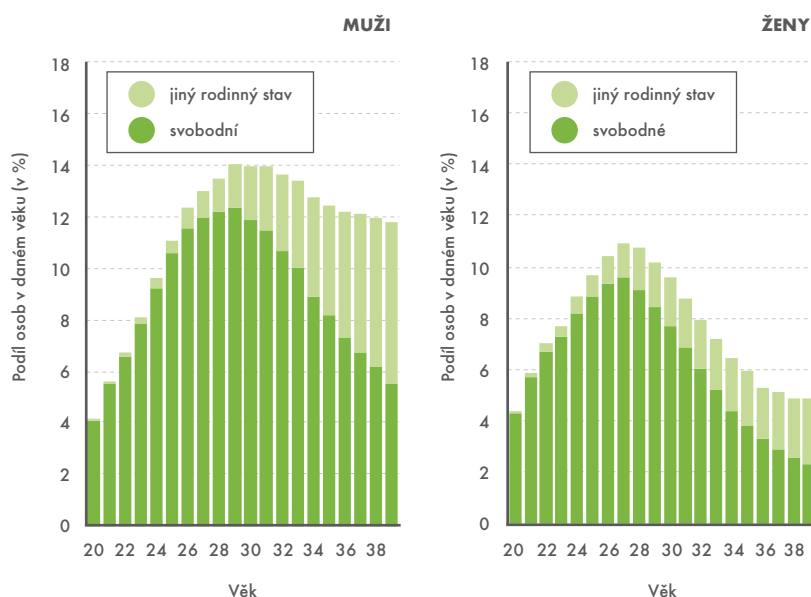
Podle výsledků Sčítání lidu, domů a bytů 2011 žilo v České republice 1 214 201 osob samostatně jako jednotlivci v domácnostech. Nejpočetnější skupinu tvořili senioři, specifickou kategorií pak osoby v mladších věkových skupinách, tzv. singles, kterých bylo k 26. 3. 2011 sečteno již více než 300 tisíc.

Vývoj počtu domácností singles má vzrůstající tendenci s velmi dynamickým nárůstem v posledním intercenzálním období. Celkově zastoupení singles přesáhlo v roce 2011 jednu pětinu všech hospodařících domácností jednotlivců.

Změny v 90. letech 20. století

Významný přírůstek souvisí s vyšší dostupností bytů, změnou životního stylu i obecným porevolučním demografickým chováním spojeným s tzv. druhým demografickým přechodem. Česká republika se do tohoto stádia dostala zhruba na počátku 90. let 20. století. Mezi její hlavní projevy patří pokles úrovně plodnosti pod hranici prosté reprodukce, odkládání mateř-

Zastoupení singles mezi osobami ve stejném věku podle rodinného stavu, 2011

Zdroj: ČSÚ

ství do vyššího věku, zvyšování podílu dětí narozených mimo manželství, nárůst různorodosti v životních dráhách a formách soužití a s tím spojené stárnutí populace. Na nárůstu počtu singles se do určité míry projevuje

i odlišná metodika zařazování osob do domácnosti na základě obvyklého pobytu. Ta totiž napomohla podchytení osob bydlících samostatně mimo místo svého trvalého bydliště.

Jako singles častěji muži

Jako singles žila v roce 2011 téměř desetina osob ve věku 20–39 let, přičemž od počátku 90. let se jednalo o nárůst o pět procentních bodů. Muži jako singles převažovali nad ženami v ce-

Vývoj počtu singles v období 1970–2011						
Pohlaví	1970	1980	1991	2001	2011	Index změny 2011/1970
Celkem	46 552	92 634	133 834	204 542	300 517	6,5
Muži	30 410	64 415	97 784	137 577	185 519	6,1
Ženy	16 142	28 219	36 050	66 965	114 998	7,1
v % z celkového počtu osob ve věku 20–39 let						
Celkem	1,7	3,0	4,7	6,6	9,6	5,6
Muži	2,2	4,1	6,7	8,7	11,5	5,3
Ženy	1,2	1,9	2,6	4,4	7,5	6,3

Zdroj: ČSÚ

DOMÁCNOSTI SINGLES

Z důvodu neexistující univerzálně platné definice jsou pro účely analýzy za singles považovány všechny samostatně bydlící osoby ve věku 20–39 let.

lém sledovaném období, přestože se jejich převaha od roku 1991 snižuje. Po rozpadu úplné rodiny ve vyšším věku muži častěji vstupují do domácnosti singles na rozdíl od žen, které spolu s dětmi vytváří neúplnou rodinu osamělé matky s dítětem.

Muži žijící jako singles byli v roce 2011 nejčastěji svobodní (78 %), s nejvyšší frekvencí ve věku 29 let, přičemž s přibývajícím věkem se zvyšovalo zejména zastoupení rozvedených mužů. U žen singles byla zjištěna podobná struktura s dominantním postavením svobodných žen, nicméně rozvedené ženy byly obecně zastoupeny s nižší intenzitou než muži (pouze necelých 10 %).

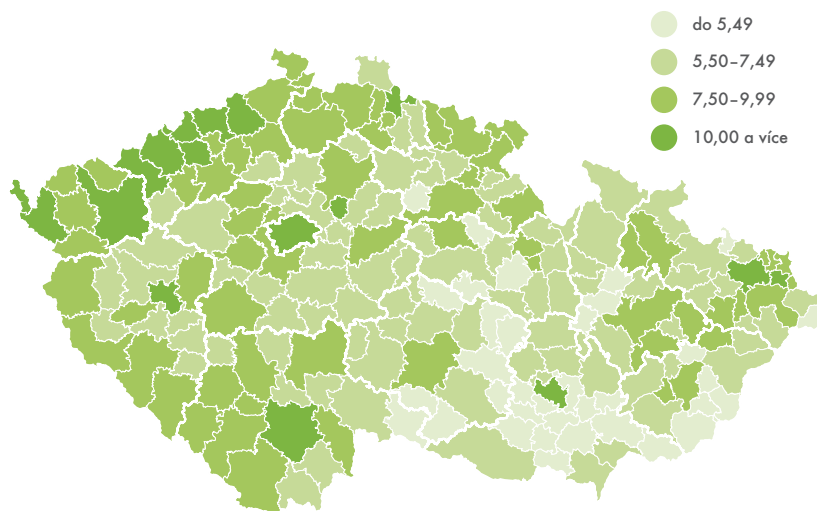
Vzdělání a práce

Z hlediska vzdělanostní úrovně dosahovali singles příznivějších hodnot v porovnání se všemi osobami ve stejném věku. Až téměř o polovinu častěji měly ženy singles vysokoškolské vzdělání ve srovnání s obecným průměrem všech žen ve stejné věkové skupině. Podíl vysokoškolsky vzdělaných singles byl celkově více než pětinový (u žen vyšší), středoškolsky vzdělaných s maturitou více než třetinový a bez maturity čtvrtinový.

Podobné závěry lze učinit i při pohledu na strukturu osob ve věku 20–39 let podle ekonomické aktivity. Osoby žijící jako singles byly v roce 2011 častěji zaměstnané a naopak méně ekonomicky neaktivní.

Zastoupení singles ve správních obvodech obcí s rozšířenou působností, 2011

Podíl singles z celkového počtu osob ve věku 20–39 (v %)

Zdroj: ČSÚ

Nájemní bydlení převládá

Významné rozdíly bylo možné pozorovat z hlediska úrovně bydlení. Nejčastěji singles využívali nájemní bydlení (40 %), ve 29 % případů bydleli v bytě v osobním vlastnictví a pouze 15 % žilo v roce 2011 ve vlastním domě, což je téměř o čtvrtinu méně, než je průměr za všechny hospodářící domácnosti v bytech.

Nejvýraznější absolutní i relativní přírůstek byl z důvodu změn vlastnických forem bydlení v závislosti na intenzivním procesu privatizace zaznamenán u bydlení v bytech v osobním vlastnictví. Zatímco v roce 2001 v by-

tech v osobním vlastnictví žilo pouze 13 % singles, o deset let později se již jednalo o druhý nejfrekventovanější právní důvod užívání bytu.

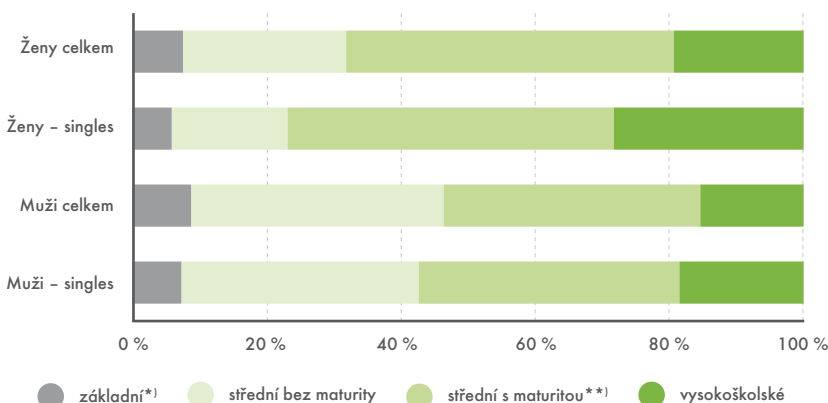
Singles žili průměrně v bytě o velikosti 68 m² se třemi obytnými místnostmi. Jednalo se sice obecně o nejmenší obývané byty v porovnání s velikostí bytu ostatních typů domácností, přesto jednotlivci dosahovali nejpříznivějších hodnot počtu osob na byt i obytnou místnost.

Nejvíce singles žije ve velkoměstech

Nejnižší zastoupení singles bylo zaznamenáno v obcích s 500–999 obyvateli, přičemž se zvyšujícím se počtem obyvatel v obci rostla také intenzita osob žijících jako singles. Jejich maximální podíl byl zjištěn ve velkoměstech, kde singles představují až 14 % všech osob v příslušné věkové skupině.

Při odhlédnutí od největších měst byl nejvyšší podíl singles zjištěn v Ústeckém a Karlovarském kraji, zatímco nejnižší zastoupení bylo zaznamenáno v oblastech vnitřní periferie na pomezí Čech a Moravy – v regionech s horší dopravní dostupností, občanskou vybaveností a s vysokou mírou tradiční hodnoty rodiny, tj. s vyšším zastoupením osob v úplných rodinách v mladším věku.

Struktura osob ve věku 20–39 let podle nejvyššího dosaženého vzdělání, 2011

Pozn.: Struktura vztahena k osobám se zjištěným nejvyšším ukončeným vzděláním, *) včetně neukončeného a bez vzdělání, **) včetně nástavbového a vyššího odborného.

Zdroj: ČSÚ

KVĚTEN 2014

RYCHLÉ INFORMACE	
čt 1	
pá 2	Míry zaměstnanosti, nezaměstnanosti a ekonomické aktivity (březen 2014)
so 3	
ne 4	Šetření průměrných cen vybraných výrobků – pohonné hmoty a topné oleje (18. týden)
po 5	Zaměstnanost a nezaměstnanost podle výsledků VŠPS (1. čtvrtletí 2014)
út 6	
st 7	Zahraněční obchod (březen 2014)
čt 8	
pá 9	Maloobchod (březen 2014)
so 10	Stavebnictví (březen 2014)
so 10	Průmysl (březen 2014)
ne 11	
po 12	Šetření průměrných cen vybraných výrobků – pohonné hmoty a topné oleje (19. týden)
út 13	Cestovní ruch (1. čtvrtletí 2014)
st 14	Služby (1. čtvrtletí 2014)
čt 15	
pá 16	Indexy spotřebitelských cen – inflace (duben 2014)
so 17	
ne 18	Předběžný odhad HDP (1. čtvrtletí 2014)
po 19	Šetření průměrných cen vybraných výrobků – potravinářské výrobky (květen 2014)
út 20	Šetření průměrných cen vybraných výrobků – pohonné hmoty a topné oleje (20. týden)
st 21	
čt 22	
pá 23	Indexy cen výrobců (duben 2014)
so 24	Indexy cen vývozu a dovozu (březen 2014)
ne 25	
po 26	Šetření průměrných cen vybraných výrobků – pohonné hmoty a topné oleje (21. týden)
út 27	
st 28	Konjunkturální průzkum (květen 2014)
čt 29	
pá 30	Šetření průměrných cen vybraných výrobků – pohonné hmoty a topné oleje (22. týden)
so 31	

VYBRANÉ VÝSTUPY ČSÚ

Ekonomické výsledky peněžních institucí (bankovních i nebankovních)
Titul přináší údaje o zaměstnanosti a mzdách, o stavech a meziročním pohybu dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku, finančních aktivech, dále souhrnné ukazatele aktiv a pasiv, informace o vybraných druzích výnosů a nákladů a doplňkové ukazatele.
e-verze

Výsledky účtu kultury za rok 2012
Publikace obsahuje výdaje na kulturu jak z hlediska zdrojů, tak i z oblastí (sfér) kultury a poskytovatelů kulturních služeb. Kombinací zmíněných rozměrů lze získat maticově uspořádané tabulky, které jsou spolu s odhadem makroekonomických ukazatelů v kultuře hlavním výstupem účtu.
e-verze

Lesnictví a myslivost
V česko-anglické verzi vychází materiál, který přináší hlavní ukazatele lesnické činnosti subjektů hospodařících v lesnictví v roce 2013 a ekonomické výsledky za rok 2012.
e-verze

Struktura mezd zaměstnanců
Výsledky strukturálního šetření o mzdách zaměstnanců v podrobných členěních, např. podle pohlaví, věku, vzdělání, zaměstnání, apod., a také o distribuci mezd. Informace jsou jak v češtině, tak angličtině.
e-verze

Věkové složení a pohyb obyvatelstva v Jihomoravském kraji
Publikace obsahuje údaje o podrobné věkové struktuře obyvatelstva kraje, okresů a správních obvodů obcí s rozšířenou působností (SO ORP) k 31. 12. 2013.
e-verze

Publikace je možné objednat (e-mail: objednavky@czso.cz, tel.: 274 052 733) nebo zakoupit v prodejně publikací v ústředí ČSÚ (Na padesátém 81, Praha 10). Všechny tituly najdete na www.czso.cz.

Počet obyvatel v obcích k 1. 1. 2014

Vydavatel: Český statistický úřad

Publikace v tištěné podobě vychází letos po devatenácté. Patří už k tradičním každoročním výstupům demografické statistiky. Podnětem k jejímu prvnímu vydání (s počty obyvatel k 1. 1. 1996) byl vznik nového okresu Jeseník a přesun dalších deseti obcí mezi okresy. Od té doby se její tisk stal pravidlem.

V prvním sešitě byly uvedeny pouze počty obyvatel podle pohlaví za kraje, okresy a obce. O rok později již přibyl sloupec s průměrným věkem za obyvatele celkem, který byl v roce 2003 obohacen i o obě pohlaví. Od té doby došlo již jen jednou ke změně, a to v roce 2007, kdy se titul rozšířil o čtyři strany o údaje za správní obvody obcí s rozšířenou působností.

Publikované počty obyvatel pocházejí z každoroční bilance na základě došlých hlášení o narození,

úmrtí a souborů stěhování. Veškeré údaje se týkají všech obyvatel, kteří mají v ČR trvalé bydliště, a to bez ohledu na státní občanství. Údaje zahrnují také cizince s vízy nad 90 dnů, cizince s přiznaným azylem, občany zemí EU s přechodným pobytem na území ČR a občany třetích zemí s dlouhodobým pobytem.

Uvedená data slouží také jako podklad Ministerstvu financí pro každoroční

vyhlášku, která stanovuje podíl obcí na příjmu z rozpočtového určení daní.

Tradiční součástí publikace jsou kódy územních celků a od roku 2008 tak tento výstup nahrazuje do té doby vycházející Číselník obcí. Kódy vyšších územních samosprávných celků a okresů vycházejí z Opatření ČSÚ ze dne 27. dubna 1999 k zavedení klasifikace územních statistických jednotek.

Oproti roku 2013 se území republiky a její členění nezměnilo, došlo pouze k jedné změně názvu, a to ve městě Kostelec nad Černými lesy (malé „l“). Od roku 1996, kdy vyšla publikace poprvé, vzniklo 35 nových obcí a 15 jich zaniklo sloučením. Přibýlo tedy 20 obcí a jejich současný počet je 6 253.

Publikace je od roku 2004 uvedena i na internetových stránkách ČSÚ v kapitole Obyvatelstvo/publikace.

Více na <http://bit.ly/1gdvkqE>. ■

Analýzy v regionálním rozvoji

Vydavatel: Professional Publishing

Kolektiv autorů ve složení Bohumil Minařík, Jana Borůvková a Miloš Vystrčil shrnují své poznatky z využití některých exaktních nástrojů při kvantifikaci rozvoje regionů. Titul zaujme ty, kteří se snaží změřit dopady finanční podpory k dosažení strategických cílů regionálního rozvoje. ■

Výroční zpráva 2013

Vydavatel: Úřad průmyslového vlastnictví České republiky

Publikace shrnuje výkonné činnosti patentového úřadu a statistiky v uplynulém roce. Obsahuje data o počtu podaných přihlášek patentů, užitných a průmyslových vzorů, ochranných známek a další informace k 31. 12. 2013. Text je doplněn přehlednou grafickou přílohou. ■

Vývoj ekonomiky

České republiky v roce 2013

Vydavatel: Český statistický úřad

Analýzu zpracovalo oddělení svodných analýz ČSÚ pod vedením Drahomíry Dubské. Předkládá shrnutí výkonnosti ekonomiky a jednotlivých odvětví. Popisuje a hodnotí vnější ekonomické vztahy, cenovou hladinu, trh práce, měnové podmínky a vývoj státních financí. ■

Všechny tituly si můžete vypůjčit (případně zakoupit) v Ústřední statistické knihovně a prodejně ČSÚ. Více na library.czso.cz.

↑ Na vzniku organizované statistické služby se podílel Josef Antonín rytíř Riegger.

1788 STATISTICKÉ FORMULÁŘE

České gubernium vydává 30. září 1788 formuláře pro tabulku populační a zemědělskou a formulář pro sčítání průmyslových velkozávodů. Tyto formuláře, k nimž dal pravděpodobně podnět rytíř Riegger, představují počátek nové epochy ve statistickém zjišťování.

VÍTE, ŽE

statistické publikace vydávané v 18. století měly podobu textových komentářů a jednoduchých tabulek? Grafická znázornění se objevila později.

1787 POČÁTKY STATISTIKY V ČESKÝCH ZEMÍCH

Prvním významným statistikem v českých zemích byl Josef Antonín rytíř Riegger (1742–1795).

V roce 1787 začal vydávat „*Materialien zur alten und neuen Statistik von Böhmen*“. Vydání dvanácti objemných svazků v Praze a Lipsku trvalo celkem sedm let až do roku 1794. Úvodní sešit obsahuje podrobný návrh statistiky Čech, kterou člení do tří základních částí na fyzické vlastnosti (země, obyvatelstvo), politické poměry a mravní stav. Kromě číselných údajů obsahují knihy i výklady a textové popisy, tabulky, výkazy z katastrálních map či některá statistická data o různých oborech hospodářské činnosti (hornictví, obchodu a řemeslech, lnářství, prádelnách, manufakturách, sklizni obilí, počtu ovocných stromů, výrobě piva, vína a kořalky, dovozu soli, cenách obilí a různých potravin). Dále byly v *Materialien* uvedeny statistické údaje o chudobincích, špitálech, nadacích, počtu gymnaziálních a univerzitních studentů, různých daních a důchodech, a dokonce i konfiskacích po Bílé hoře a mnohé další materiály, které již neměly statistickou povahu.

Příspěvky v Rieggrových sbornících nebyly podepsány, je však zřejmé, že autorem většiny z nich byl sám Riegger. V roce své smrti vydal Riegger nedokončený pokus o systematický statistický popis Čech v intencích soudobé univerzitní statistiky – „*Skizze einer statistischen Landeskunde Böhmens*“. V této práci se aplikace elementárních metod politické aritmetiky dále zdokonalila, a to zejména v kapitole o obyvatelstvu.

↓ V *Materialien* byly uvedeny i statistické údaje o konfiskacích po Bílé hoře.

Knihy Příběh statistiky vyšla v tištěné i elektronické podobě. Ve formátu PDF je ke stažení na internetových stránkách <http://bit.ly/1iEwqJ8>.

Statistika&My

Měsíčník Českého statistického úřadu 05/2014

Ročník 4, vychází 10x ročně

Adresa redakce: Český statistický úřad,

Na padesátém 81, 100 82 Praha 10,

telefon: 274 054 248, e-mail: redakce@czso.cz

Redakce: Michal Novotný (šéfredaktor), Alena

Gébllová (vedoucí redaktorka), Jan Cieslar, Jan Ernest,

Dalibor Holý, Eva Kačerová, Tomáš Mládek,

Marek Rojíček, Jitka Slavíková

Redakční rada: Ing. Josef Vlášek (předseda),

Bc. Michal Novotný (místopředseda),

Mgr. Jan Cieslar, Ing. Drahomíra Dubská, CSc.,

Mgr. et Mgr. Alena Gébllová, Mgr. Helena Koláčková,

RNDr. Tomáš Mládek, Helena Pexová,

prof. Ing. Iva Ritschelová, CSc.,

Ing. Marek Rojíček, Ph.D., Egor Sidorov, Ph.D.,

Jana Slavníková, Ing. Jan Srb, Ing. Hana Šlégrová,

Ing. Veronika Tichá, Ing. Pavla Trendová

Grafická úprava: Tomáš Kubašta

Fotografie: archiv ČSÚ, shutterstock.com

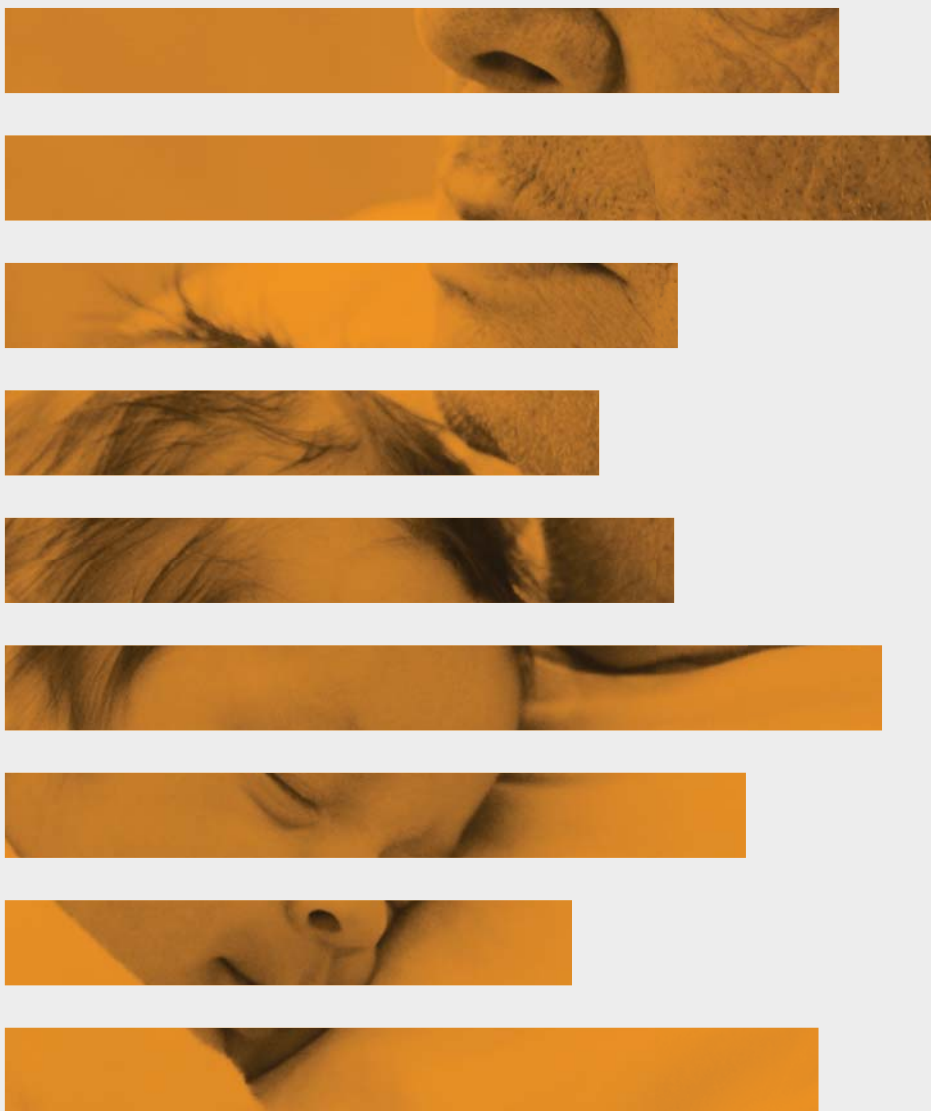
Tisk: Tiskárna Kleinwächter

Vydavatel: Český statistický úřad

www.statistikaamy.cz

ISSN 1804-7149, ev. č. MK ČR E 19925

ČESKÝ
STATISTICKÝ
ÚŘAD

DEMOGRAFIE

č. 1

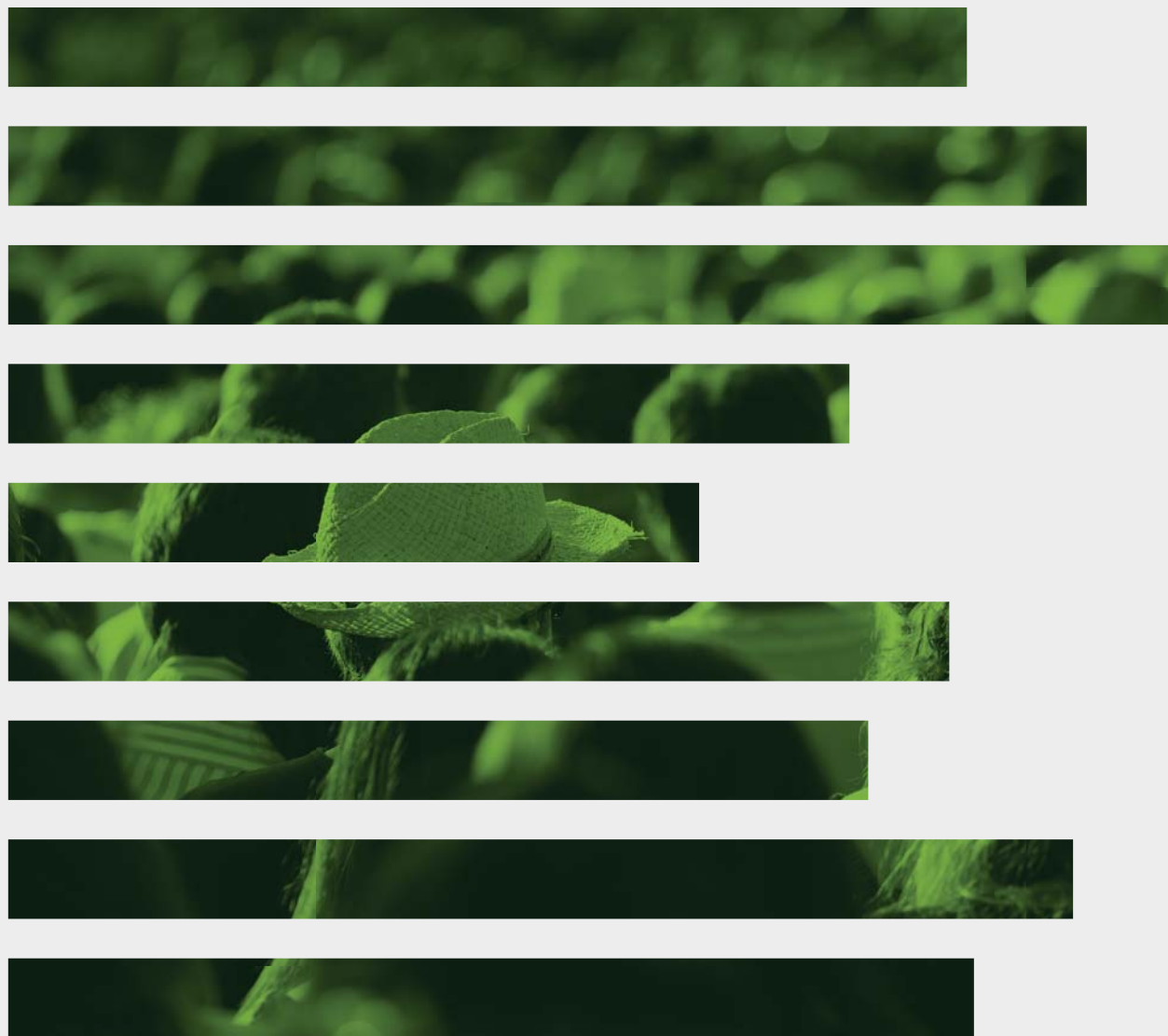
revue pro výzkum populačního vývoje

Jediný odborný recenzovaný demografický časopis v České republice. Vychází od roku 1959 a vydává jej Český statistický úřad. Vychází 4x ročně, od roku 2011 ve třech číslech česky a v jednom čísle anglicky. Cena jednoho výtisku je 58 Kč, roční předplatné včetně poštovného je 327 Kč. Časopis je zveřejňován na internetu v elektronické podobě v době vydání jeho tištěné verze.

Z obsahu č. 1 / 2014:

Úvodník: Iva Ritschelová / Články: Kateřina Válková: Vývoj plodnosti žen do 25 let v České republice / **Pavčina Habartová – Klára Hulíková Tesárková – Olga Sivková:** Prognóza počtu a velikosti vybraných typů hospodářských domácností v České republice pro období 2013–2040

SČÍTÁNÍ LIDU, DOMŮ A BYTŮ 2011 OTEVŘENÁ DATA

na czso.cz/csu/redakce.nsf/i/otevrena_data

Český statistický úřad
Na padesátém 81
100 82, Praha 10
www.czso.cz

ev. č. MK ČR E 19925